

STORTINGET

Innst. 133 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Dokument 8:7 S (2024–2025) og Dokument 8:10 S (2024–2025)

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mudassar Kapur, Tage Pettersen, Margret Hagerup, Aase Marthe J. Horrigo og Mari Holm Lønseth om en forsterket kamp mot ungdomskriminalitet og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad, Tor André Johnsen og Sylvi Listhaug om å bekjempe ungdoms- og gjengkriminalitet og ta tryggheten tilbake

Til Stortinget

Bakgrunn

Dokument 8:7 S (2024–2025)

I Dokument 8:7 S (2024–2025) fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre adgang til å pålegge gjengkriminelle omvendt voldsalarm.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utvide påtalemyndighetens mulighet til å ilegge multikriminelle gjengmedlemmer oppholdsforbud uten domstolsbehandling.
- Stortinget ber regjeringen legge til rette for å innføre permanent områdebevæpning i utsatte områder. Politimestrene skal få større myndighet til å avgjøre hvor permanent områdebevæpning skal iverksettes.

- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å sikre politiet hjemmel til å benytte fotlenke på personer som er ilagt oppholdsforbud.
- Stortinget ber regjeringen legge til rette for kvelds-åpne skoler og fritidsaktiviteter, særlig rettet mot barn og unge i lavinntektsfamilier og i levekårsutsatte områder.
- Stortinget ber regjeringen fjerne hindre i taushetsplikten som gjør at informasjon ikke kan utveksles mellom politi, kommune, fylkeskommune, skole og barnevern om unge i risikozonen for kriminalitet.
- Stortinget ber regjeringen sørge for én-til-én-oppfølging av unge i faresonen for kriminalitet gjennom flere kommunale samarbeidsprosjekter.
- Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som sikrer politiet hjemmel til å pålegge mindreårige og foreldre å møte politiet før lovbrudd blir begått.
- Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som hjemler idømmelse av oppholdsforbud i bestemte områder i bestemte tidsrom for den som dømmes for gjengrelatert kriminalitet.
- Stortinget ber regjeringen utrede nødvendige lovendringsforslag for å innføre visitasjonssoner for våpenkontroll.
- Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre at vold og tvang av særlig ydmykende karakter straffes.
- Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre at straffene for flere straffbare forhold begått samtidig økes.
- Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre en kraftig skjerpelse av straffenivået for ulovlig våpenbesittelse.

14. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å kriminalisere utnyttelse av barn og unge til ulovlig virksomhet. Lovverket bør gjøre det straffbart å ansette, betale, instruere, overlevere eiendeler til eller på annen måte involvere noen som er under 18 år, i kriminell virksomhet.
15. Stortinget ber regjeringen sikre at utlendinger som har begått eller som det er grunn til å tro at vil komme til å begå kriminalitet, bortvises eller utvises fra landet raskere.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Dokument 8:10 S (2024–2025)

I Dokument 8:10 S (2024–2025) fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som hjemler idømmelse av forbud mot opphold i bestemte områder i bestemte tidsrom for den som dømmes for gjengrelatert kriminalitet.
2. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre hjemmelsgrunnlag for elektronisk kontroll av ilagte oppholdsforbud.
3. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre innføring av visitasjonssoner for våpenkontroll.
4. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre innføring av dobbelt strafferamme for gjengrelatert kriminalitet.
5. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at gjengkriminelle fratras retten til voldserstatning etter voldserstatningsloven.
6. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en kraftig skjerpelse av straffenivået for ulovlig våpenbesittelse.
7. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en dobling av strafferammen for kriminalitet begått i områder som er særlig utsatt for gjengrelatert kriminalitet.
8. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en straffutmålingsbestemmelse ved utmåling av fengselsstraff for flere lovbrudd i samme dom hvor straffen for de tre strengeste forhold adderes før det eventuelt gis fellesstraff for øvrige pådømte lovbrudd.
9. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å gjøre det enklere for påtalemyndigheten å inndra verdier som er frembrakt ved kriminelle handlinger.
10. Stortinget ber regjeringen utrede og fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en fast-

satt fordelingsnøkkel for fordelingen av inndratt kriminelt utbytte.

11. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en generell bevæpning av politiet.
12. Stortinget ber regjeringen gjennomføre et prøveprosjekt for automatisk skuddeteksjon i Oslo.
13. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å få etablert et system for automatisk grensekontroll basert på biometri.
14. Stortinget ber regjeringen fremme lovendringsforslag som gjør full bruk av det nasjonale handlingsrommet for varetektsfengsling og for idømmelse av fengselsstraff for lovbrutere under 18 år som domfelles for gjengrelatert kriminalitet.
15. Stortinget ber regjeringen utrede og fremme de nødvendige lovendringsforslag for innføring av lukket institusjonsregime som straffereaksjon for straffedømte under 18 år, som erstatning for reaksjonsformen ungdomsstraff, som foreslås avvirket.
16. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å opprette et lukket institusjonstilbud for barn under den strafferettslige lavalder som har begått gjentatte eller alvorlige kriminelle handlinger.
17. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å senke den kriminelle lavalderen fra 15 år til 14 år, slik den var frem til 1987.
18. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at det å rekruttere barn til å begå straffbare handlinger kriminaliseres i et eget straffebud.
19. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at taushetsplikt erstattes av en generell informasjonsplikt for alle relevante instanser som jobber med barn og unge som har høy risiko for å begå alvorlige lovbrudd.
20. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at beløpsbegrensningen for foreldres objektive erstatningsansvar etter skadeserstatningsloven § 1-2 økes fra 5 000 kroner til 25 000 kroner.
21. Stortinget ber regjeringen utrede og fremme de nødvendige lovforslag for å i størst mulig utstrekning redusere kravene til samtykke for tvangsvedtak i barnevernstjenesten.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen hadde muntlig høring om de to representantforslagene tirsdag 10. desember 2024. Til den munt-

lige høringen ble det invitert seks høringsinstanser. Komiteen har også mottatt skriftlige innspill om saken.

Komiteen har forelagt representantforslagene for justis- og beredskapsministeren, som har svart i to brev av 2. desember 2024. Brevene følger vedlagt denne innstillingen.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ragnhild Male Hartviksen, Benjamin Jakobsen og Hadia Tajik, fra Høyre, Aase Marthe J. Horrigmo og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Sandra Borch og Else Marie Rødby, fra Fremskrittspartiet, lederen Helge André Njåstad og Johan Aas, fra Sosialistisk Venstreparti, Andreas Sjalg Unneland, og fra Venstre, Ingvild Wetrhus Thorsvik, deler forslagsstillernes bekymring for utviklingen av organisert kriminalitet i Norge. Slik alvorlig kriminalitet bidrar til å undergrave samfunnsfunksjoner og -strukturer og skaper frykt og utrygghetsfølelse i befolkningen. Komiteen viser til at ungdomskriminalitet og organisert kriminalitet ofte henger sammen. Det er derfor bekymringsfullt at det er registrert en økning i kriminalitet blant barn og unge, spesielt i gruppen under 15 år – også innenfor mer alvorlige lovbruddstyper som ran, grov kroppskrenkelse, kroppsskade og ulovlig bevæpning på offentlig sted. Selv om det er en liten gruppe som begår gjentatt og alvorlig kriminalitet, er dette en tendens som må snus. Samtidig merker komiteen seg at statistikken fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at det totale antall lovbrudd utført av 15–17-åringer i 2022 er på det laveste nivået siden statistikken startet for 20 år siden, og at antallet lovbrudd i denne aldersgruppen i 2023 kun var marginalt høyere enn i 2022, dette på tross av at antallet personer i aldersgruppen har økt i samme periode.

Komiteen viser til de to representantforslagene som til sammen inneholder 36 forslag rettet mot forebygging og bekjempelse av ungdoms- og gjengkriminalitet. Forslagene spenner over flere typer av virkemidler for bedre samhandling mellom politiet og ulike hjelpeinstanser, straffeskjerpene forslag, nye reaksjonsformer samt annen regelverksutvikling for å bekjempe den svært samfunnsskadelige, organiserte og profittmotiverte gjengkriminaliteten.

Komiteen viser til statsrådets vurdering av de enkelte forslagene i to brev av 2. desember 2024. Brevene følger vedlagt denne innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil understreke at tidlig intervensjon og tverretattlig samarbeid er nøkkelfaktorer i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Disse medlemmer viser til at forebygging og bekjempelse av organisert og gjengrelatert kriminalitet generelt, og ungdomskriminalitet spesielt, er høyt oppe på regjeringens dagsorden. Regjeringen har allerede gjennomført en rekke tiltak for bekjempelse av de kriminelle nettverkene og gjengene. Disse medlemmer viser i den forbindelse til statsrådets brev til komiteen, der det er redegjort for både de budsjettmessige prioriteringene i perioden, en rekke vedtatte lovendringer og ytterligere pågående arbeid.

Disse medlemmer viser til at regjeringen helt siden tiltredelsen har prioritert å øke bevilgningene til politiet generelt og til styrket grunnbemanning spesielt. Et synlig og tilgjengelig politi er avgjørende for politiets mulighet til å forebygge all kriminalitet. Disse medlemmer viser til at regjeringens innsats mot organisert kriminalitet, kriminelle gjenger og kriminelle nettverk ble kraftig forsterket i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2024. Tiltakene i «Gjengpakke 1» innebar en satsing på 300 mill. kroner, nettopp for å styrke politiets arbeid mot denne typen kriminalitet. For å sikre full effekt av dette arbeidet ble politiets grunnbevilgning styrket med 1 335 mill. kroner. Med «Gjengpakke 2» i budsjettet for 2025 er denne satsingen ytterligere styrket, slik at bevilgningen til den målrettede innsatsen mot kriminelle nettverk, kriminelle gjenger og organisert kriminalitet nå er doblet til 600 mill. kroner. Disse medlemmer påpeker at dette kommer i tillegg til at bevilgningen til politiet og påtalemyndigheten i politiet er økt med totalt 2 462 mill. kroner. Sammenlignet med saldert budsjett for 2024 innebærer dette en økning i politiets budsjett på over 10 pst., slik at politiet i økende grad kan være til stede i hele landet, forebygge kriminalitet i prioriterte områder og spesifikt bekjempe organisert kriminalitet.

Forebyggende arbeid mot ungdomskriminalitet

Komiteens medlem fra Venstre viser til at representanter fra Venstre i Representantforslag 13 S (2023–2024) fremmet forslag om en rekke tiltak som tok sikte på å forebygge og bekjempe organisert kriminalitet. Der ble det blant annet foreslått å bygge et tverrfaglig lag rundt hver enkelt ungdom som har høy risiko for å begå alvorlige lovbrudd, med blant annet én-til-én oppfølging. Dette medlem vil understreke viktigheten av at laget rundt barnet er bredt sammensatt av de riktige og viktige aktørene i den unges liv. Representanter fra politi, skole, helsevesen og barnevern må jobbe sammen for å styre ungdommen vekk fra en kriminell

løpebane. Dette medlem viser til at Venstre foreslo det samme i Venstres alternative statsbudsjett for 2025. Dette medlem viser til at Høyre stemte imot begge gangene.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre gjentatte ganger har tatt til orde for å etablere og utvide ordninger med én-til-én-oppfølging av unge i risikozonen og fremmet forslag om dette. Disse medlemmer viser blant annet til Høyres alternative statsbudsjett for 2025.

TIDLIG INNSATS OG INKLUDERENDE FRITID

Komiteen vil understreke at det viktigste for å unngå økende ungdomskriminalitet er et helhetlig forebyggende arbeid. Tidlig innsats og tett oppfølging i skolen og av øvrige kommunale hjelpetjenester, samt tilgang på en meningsfull fritid, er nødvendig for å gi den enkelte ungdom mulighet for å oppleve mestring og tilhørighet. Komiteen er kjent med at kommunene har valgt ulike modeller for å sikre tverrsektoriell, koordinert og tett oppfølging av barn og unge i faresonen.

Komiteen vil sterkt understreke at forebygging av utenforskap er sentralt i arbeidet med å demme opp for rekruttering til kriminelle nettverk og forhindre at ungdom utvikler en kriminell løpebane. Komiteen er enig i at kvelds åpne møteplasser i kommunal regi og i kommunale bygg, slik flere kommuner praktiserer allerede, er et tiltak som bidrar til å inkludere flere i positive fritidsaktiviteter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, mener det forebyggende arbeidet overfor barn og unge må forsterkes. Barn og unge som har begått kriminalitet, eller som kan bli rekruttert inn i kriminalitet, trenger tett oppfølging. Flertallet mener det bør etableres flere tilbud om én-til-én-oppfølging for særlig utsatt ungdom. Flertallet mener det bør hentes inspirasjon fra Danmark, hvor den enkelte ungdom følges opp og gis et tilpasset tilbud for eksempel knyttet til fritidsaktiviteter og utdanning.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2026 initiere tiltak for å realisere flere kommunale samarbeidsprosjekter for én-til-én-oppfølging av unge i faresonen for kriminalitet.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet er bekymret over omfanget av registrert kriminalitet blant barn og unge, spesielt i gruppen under 15 år. Selv om det er en liten gruppe med barn og ungdom som begår gjentatt og al-

vorlig kriminalitet, er situasjonen bekymringsfull – både for samfunnet og for den enkelte ungdom. For å stoppe den negative trenden når det gjelder kriminalitet begått av barn og ungdom under 18 år, er det nødvendig å styrke det forebyggende arbeidet på bred front – både gjennom politiet, i hjelpeapparatet, i skolen og tverrfaglig i hele forvaltningen. Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslo, og Stortinget vedtok, en økning på 405 mill. kroner i 2025 til målrettede tiltak – spesielt innrettet mot områder og miljøer som over tid har hatt kriminalitetsutfordringer. Av dette skal 100 mill. kroner gå til beredskapsteam og andre skolemiljøtiltak, slik at skoler og kommuner med store utfordringer med mobbing, uro og utfordrende atferd kan etablere skolemiljøteam for å sikre alle elever et trygt, godt og mobbefritt miljø.

Disse medlemmer viser for øvrig til at den regjeringsoppnevnte ekspertgruppen som skal utrede tiltak overfor gruppen barn og ungdom som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet, startet sitt arbeid høsten 2024. Ekspertgruppen skal levere sin rapport innen 1. mars 2025.

Disse medlemmer viser videre til at Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering på bred front og tverrdepartementalt har forsterket politikken for å motvirke sosiale forskjeller og utenforskap som følge av dårlige levekår. Som et ledd i dette er tilskuddsordningen «Tilskudd til inkludering av barn og unge» i perioden 2022–2024 blitt styrket med til sammen 231 mill. kroner. Gjennom ordningen kan kommuner, frivillige organisasjoner og andre private aktører søke om tilskudd til prosjekter for å inkludere utsatte barn og unge i ferie- og fritidsaktiviteter, åpne møteplasser og utdanningsløp. Videre viser disse medlemmer til at regjeringen, som en del av arbeidet mot sosial ulikhet, vil legge frem en stortingsmelding om sosial mobilitet og sosial utjevning for barn, unge og deres familier våren 2025.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at ungdom som begår kriminalitet, ofte har dårligere oppvekstvilkår enn andre. Mange av ungdommene som begår kriminalitet, har én eller flere faktorer som gjør dem mer utsatt for å bli rekruttert inn i kriminalitet. Det kan for eksempel være at de lever i vedvarende lavinntektsfamilier, har svakere skoleprestasjoner eller i mindre grad deltar i fritidsaktiviteter.

Disse medlemmer mener derfor det er helt nødvendig å forebygge bedre for å sikre at unge ikke blir rekruttert inn i kriminalitet. Disse medlemmer viser til at møteplasser som kvelds åpne skoler og fritidsaktiviteter kan forhindre frafall og påfølgende utenforskap for barn og unge. Disse medlemmer mener at

slike tiltak kan bidra til å skape mening og selvstendighet, som igjen forhindrer en mulig kriminell løpebane.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for kvelds-åpne skoler og fritidsaktiviteter, særlig rettet mot barn og unge i lavinntektsfamilier og i levekårsutsatte områder.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Fremskrittspartiet er ikke avvisende til intensjonen i forslagene fra Høyres medlemmer om kveldsåpne skoler og fritidsaktiviteter. Men disse medlemmer vil påpeke at det er kommunene og fylkeskommunene som er skoleeiere, og at det fremstår noe merkelig at Stortinget skal pålegge regjeringen å tilrettelegge for dette. Disse medlemmer vil følgelig stemme mot dette forslaget.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener videre at politiet bør sikres hjemmel til å pålegge mindreårige og foreldre å møte politiet før lovbrudd blir begått. Disse medlemmer mener det er en fordel om bekymringssamtaler med politiet gjennomføres etter samtykke med foresatte og ungdommen det gjelder. Disse medlemmer mener imidlertid det er nødvendig at politiet har mulighet til å gi pålegg om å møte til slike samtaler for å sikre et bedre forebyggende arbeid.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som sikrer politiet hjemmel til å pålegge mindreårige og foreldre å møte politiet før lovbrudd blir begått.»

TAUSHETSPLIKT OG INFORMASJONSDELING

Komiteen viser til at både tidligere utredninger, evalueringsrapporter og flere stortingsvedtak har påpekt behovet for bedre informasjonsdeling og mer forpliktende tverretattlig samarbeid for å sikre tidlig intervensjon overfor ungdom som er i risikozonen for å begå kriminalitet. Komiteen viser i denne sammenheng til Innst. 86 L (2023–2024) og påfølgende anmodningsvedtak 160 fra 12. desember 2023, der Stortinget ba regjeringen foreta en juridisk gjennomgang av relevant lovverk knyttet til taushetsplikt og informasjonsplikt for instanser som jobber med barn og unge som har høy risiko for å begå alvorlige lovbrudd, med spesielt henblikk på muligheter for informasjonsflyt.

Komiteen viser til statsrådets orientering om at vedtaket er under behandling i departementet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, vil forhindre at unge blir rekruttert til kriminelle nettverk. Dette krever mer samarbeid og bedre informasjonsflyt mellom relevante institusjoner som for eksempel politi, barnevern og skole, herunder videregående skoler. Flertallet mener at hindre i taushetsplikten må fjernes for at relevante aktører skal kunne utveksle nødvendig informasjon om unge som er i risikozonen for å begå kriminalitet. Flertallet ønsker med dette å stanse kriminalitet og forhindre at unge blir rekruttert inn i kriminelle nettverk.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innen 1. september 2025 fjerne hindre i taushetsplikten som gjør at informasjon ikke kan utveksles mellom politi, kommune, fylkeskommune, skole og barnevern om unge i risikozonen for kriminalitet.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener det gjeldende regelverket for taushetsplikt hindrer relevante instanser som jobber med barn og unge som har høy risiko for å begå alvorlige lovbrudd, fra informasjonsdeling. Informasjonsdeling i kriminalitetsforebyggende øyemed vil, slik disse medlemmer ser det, klart være til fordel for ungdommer som har retning mot en kriminell løpebane.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at taushetsplikt erstattes av en generell informasjonsplikt for alle relevante instanser som jobber med barn og unge som har høy risiko for å begå alvorlige lovbrudd.»

Komiteens medlem fra Venstre viser til at partiet i vedtak nr. 160, 12. desember 2023, fikk flertall for følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en juridisk gjennomgang av relevant lovverk knyttet til taushetsplikt og informasjonsplikt for alle relevante instanser som jobber med barn og unge som har høy risiko for å begå alvorlige lovbrudd, med spesielt henblikk på mulighetsrommet for informasjonsflyt.»

Dette medlem viser til at vedtaket er under behandling og vil ses i sammenheng med øvrig regelverksutvikling for å motvirke gjengkriminalitet. Dette medlem ser frem til resultatet av dette arbeidet.

Virkemidler for effektiv kriminalitetsbekjempelse og beskyttelsestiltak

BEVÆPNING AV POLITIET

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at det norske samfunnet tradisjonelt har hatt et politi med et sivilt preg, i skarp kontrast til stater hvor politiet har en mer militær fremtoning. At vi ikke har generell bevæpning i Norge, er viktig for å bygge tillit og sørge for at situasjoner løses med et lavest mulig maktbruk. Politiets maktanvendelse må ha aksept fra folk, og makt må kun benyttes der det er absolutt påkrevet.

Komiteens medlemmer fra Høyre er bekymret for voldspotensialet knyttet til kriminelle nettverk og bruk av ulovlige våpen, særlig blant unge. Disse medlemmer mener dette utgjør en trussel mot innbyggerne. Disse medlemmer mener politiet i større grad skal kunne ha permanent områdebevæpning i utsatte områder. Disse medlemmer viser til at dette kan være relevant i områder med mye kriminalitet. Disse medlemmer mener at politimestrene skal få større myndighet til å avgjøre hvor slik permanent områdebevæpning skal iverksettes.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for å innføre permanent områdebevæpning i utsatte områder. Politimestrene skal få større myndighet til å avgjøre hvor permanent områdebevæpning skal iverksettes.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til Maktmiddelutvalgets rapport, der utvalget har sett på politiets samlede bruk av maktmidler og presenterer et oppdatert kunnskapsgrunnlag. Disse medlemmer merker seg at utvalget beskriver, vurderer og anbefaler forskjellige modeller og tiltak. Disse medlemmer viser til at rapporten har vært på høring, og at departementet er i gang med å vurdere høringsinnspillene og de ulike forslagene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre kommer ikke til å støtte forslaget fra Fremskrittspartiets medlemmer, ettersom dagens ordning, hvor politiet har én- og tohåndsvåpen nedlåst i kjøretøy, er en god løsning. Dette er en modell hvor patruljerende politi er ubevæpnet i langt de fleste oppdrag og samtidig har rask tilgang til våpen ved behov. Punktbevæpningen har bakgrunn i informasjon om trussel eller konkret sårbarhet og skal derfor være avgrenset i tid til trusselen er under kontroll eller opphører.

Disse medlemmer mener det skal være sterke grunner for utvidelse av politiets bevæpningsfullmakter, og at de må begrunnes prinsipielt og med bakgrunn i trussel- og sårbarhetsvurderinger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at forslagsstillerne i representantforslaget hadde forslag om bevæpning av politiet. Dette forslaget har andre partier gitt uttrykk for at de ikke nå kan stemme for, før partiene har hatt sine landsmøter og avklart spørsmålet der. Disse medlemmer foreslår derfor ikke bevæpning i denne saken, men fremmer heller et eget representantforslag om bevæpning, slik at det kan behandles etter landsmøtene i vår, der flere partier, som Senterpartiet og Høyre, har vært åpne om at dette spørsmålet er på dagsordenen der. Disse medlemmer er opptatt av å gi politiet de verktøy de trenger, og mener denne fremgangsmåten øker sjansen for å oppnå Fremskrittspartiets ønske om generell bevæpning av norsk politi.

PRØVEPROSJEKT I OSLO FOR AUTOMATISK SKUDDETEKSJON

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener også det bør gjennomføres et prøveprosjekt i Oslo for automatisk skuddeteksjon. Disse medlemmer har merket seg den teknologiske utviklingen av systemer for automatisk deteksjon og dermed lokalisering av skudd med skytevåpen. Med den økte bruken av skytevåpen i det offentlige rom som man har sett de siste årene, særlig i Oslo, bør alle virkemidler forsøkes for å bekjempe dette uønskede samfunnsfenomenet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre et prøveprosjekt for automatisk skuddeteksjon i Oslo.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at den lokale politimesteren, ut fra lokalkunnskap og prioritering, står fritt til å vurdere hvilke tiltak som kan være nyttige ut fra det lokale trusselbildet.

Disse medlemmer er positive til et prøveprosjekt, men understreker at innføring av et slikt tiltak fordrer finansiering av de funksjonene som er nødvendige ut over selve investeringene i teknologi.

VISITASJONSSONER FOR VÅPENKONTROLL

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, viser til at politiet trenger tilstrekkelige verktøy til å håndtere den økende kriminaliteten. Flertallet me-

ner en utvidelse av politiets adgang til å stoppe og visitere personer utenfor straffesakssporet kan være et nyttig og preventivt virkemiddel i politiets forebyggende arbeid mot gjengrelatert kriminalitet, ulovlig våpenbesittelse og grove voldshendelser. Flertallet viser til at det allerede er en begrenset mulighet for visitasjon utenfor straffesakssporet, jf. politiloven § 7a, men at dette ikke er tilstrekkelig i møte med dagens kriminalitetsbilde. Flertallet mener derfor at dagens visitasjonshjemmel bør utvides med en adgang til å innføre visitasjonssoner for våpenkontroll, der politiet i bestemte områder og i en tidsavgrenset periode gis hjemmel til å visitere personer for å avdekke våpen.

Flertallet viser til at både Danmark og Sverige allerede har en lovgivning for visitasjonssoner, og at det vil være naturlig å se hen til hvilke løsninger våre naboland har valgt, ved utarbeidelsen av det norske regelverket. Flertallet viser til at et forslag må utredes grundig og innrettes i samsvar med Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK).

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innen 1. september 2025 fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre innføring av visitasjonssoner for våpenkontroll.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til forslagene som omhandler visitasjonssoner. Disse medlemmer viser til at Den europeiske menneskerettighetsdomstol har slått fast at EMK artikkel 8 får anvendelse på visitasjon i gitte soner, slik at det må være lovhjemlet og forholdsmessig, som er de vanlige kriteriene for inngrep i rettigheten, jf. Gillan and Quinton v. the United Kingdom. Saken dreide seg om bestemmelser i den britiske terrorlovgivningen som ga britisk politi vid adgang til å stoppe og ransake personer i det offentlige rom, uten noe spesielt krav til mistanke. Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) mente dette var i strid med EMK artikkel 8, fordi politiets kompetanse verken var tilstrekkelig begrenset eller underlagt tilstrekkelige rettssikkerhetsgarantier som kunne forhindre misbruk. EMD var særlig kritisk til at politiet kunne foreta visitasjon uten at det på forhånd forelå noen rimelig mistanke om at vedkommende var i besittelse av ulovlige gjenstander, og at beslutningen utelukkende var basert på tjenestepersonellets antakelse eller intuisjon. En slik skjønsmessig kompetanse skapte etter EMDs oppfatning en klar risiko for vilkårlighet og diskriminering, og statistikk over visiterte personer viste også at adgangen hadde gitt lovlig utslag. En effektiv adgang til uavhengig eller rettslig prøving av slike «stop and searches» var også svært begrenset.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre

viser videre til at Politidirektoratet ikke har etterlyst eller gitt uttrykk for at det er behov for en slik ordning i Norge, og at dagens regler, der politiet har mulighet til å visitere en person der de har mistanke om at personen er i besittelse av våpen, er tilstrekkelige. I tillegg foreligger det ikke forskning som tilsier eller indikerer at ordningene med visitasjonssoner i Danmark eller Sverige har hatt den ønskede effekten. Det finnes derimot indikasjoner på at ordningene har en negativ effekt på forholdet mellom politi og lokalbefolkning.

Disse medlemmer frykter, i likhet med flere fagmiljøer, at tiltaket vil kunne føre til svekket tillit til politiet i kriminalitetsutsatte områder samt økt risiko for vilkårlighet og diskriminering. Tillit til politiet er en av de viktigste forutsetningene for å forebygge og bekjempe kriminalitet, særlig blant ungdom. Erfaringene fra Danmark viser at visitasjonssoner bidrar til mistillit og fremmedgjøring.

INNDRAGNING AV UTBYTTE

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil understreke at kriminalitet ikke skal lønne seg, og at det derfor er et betydelig samfunnsmessig problem at utbytte fra straffbare handlinger ikke inndras i den utstrekning det er grunnlag for.

Disse medlemmer viser til at regjeringen allerede har igangsatt et lovarbeid for å effektivisere inndragningsreglene og har sendt på høring forslag til lovregler som vil gjøre det lettere å inndra verdier fra kriminelle, blant annet ved å senke beviskravet til alminnelig sannsynlighetsovervekt for å kunne inndra penger eller andre verdier som er utbytte fra kriminalitet. Dette vil gi politiet flere og mer effektive virkemidler og forhindre at utbytte fra kriminell virksomhet bidrar til å understøtte og finansiere kriminelle strukturer og ytterligere kriminell aktivitet. Disse medlemmer merker seg at høringen er avsluttet, og at saken ligger til behandling i departementet.

Komiteens medlemmer Høyre og Fremskrittspartiet mener det må på plass en lovgivning som gjør det enklere for påtalemyndigheten å inndra verdier som er anskaffet ved kriminell virksomhet. Disse medlemmer mener det er avgjørende i kampen mot organisert kriminalitet at verdier som skrives seg fra kriminell virksomhet, inndras. Kriminalitet skal ikke lønne seg, og dette signaliseres best ved at alle verdier som er fremskaffet gjennom kriminalitet, inndras til fordel for statskassen. Dette har også en side mot de kriminelle gjengenes rekruttering av unge personer, da det er viktig at kriminelle ikke får besitte verdier som er fremskaffet ved kriminelle handlinger, og derigjennom skaper et inntrykk av at kriminalitet er lønnsomt.

Disse medlemmer mener særlig at det bør foreslås regler om sivilrettslig inndragning, og er svært posi-

tive til signalene i statsrådens svarbrev om at departementet arbeider med denne problemstillingen. Disse medlemmer viser til at det ved vedtagelsen av det foreliggende forslaget vil gjøres et stortingsvedtak som senere kan følges opp for å kontrollere departementets måloppnåelse.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å gjøre det enklere for påtalemyndigheten å inndra verdier som er frembrakt ved kriminelle handlinger.»

INNDRAGNINGSFOND

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil opprette en fordelingsnøkkel for verdier fra kriminell virksomhet som inndras av påtalemyndigheten, slik at en andel av de inndratte verdiene kan gå til et fond som har som formål å yte økonomisk støtte til frivillige lag og foreninger, og en andel tilfaller politidistriktet hvor den inndratte verdien ble beslaglagt. Disse medlemmer mener en slik fordelingsnøkkel vil sikre at kriminelt utbytte går tilbake til kriminalitetsforebyggende tiltak, og gi politi og påtalemyndighet et incentiv til å gjøre bruk av inndragningsregelverket.

Disse medlemmer vil herunder vise til omtalen av forslaget i Politijuristenes skriftlige høringsinnspill:

«Når det gjelder forslag nr. 10 vedrørende inndragning av verdier som øremerkes til passende formål, er dette i tråd med FATF, OECDs gruppe mot hvitvasking, sine anbefalinger (FATF-recommendation nr 4, 2012-18). Også FN fremhever at det bør etableres slike inndragningsfond (FNs Model Provisions, 14, 2009). I Storbritannia ble det i 2017 etablert et slikt inndragningsfond, der penger fra fondet går tilbake til etaten for å reinvesteres i straffesaksarbeidet og f.eks. finansiere internasjonale konferanser om inndragning/organisert kriminalitet.»

Disse medlemmer merker seg at forslag om fordelingsnøkkel og inndragningsfond er i tråd med anbefalinger fra både OECD og FN.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en fastsatt fordelingsnøkkel for fordelingen av inndratt kriminelt utbytte.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Senterpartiet ønsker økt inndragning av kriminelt utbytte. Disse medlemmer viser til at det kan være gode grunner til å innføre en form for inndragningsfond. Disse medlemmer har merket seg Politijuris-

tenes høringsinnspill, hvor det trekkes frem at det er etablert inndragningsfond i Storbritannia, og videre at det er en anbefaling fra FN om å etablere et slikt fond. Disse medlemmer mener innretningen på et eventuelt fond må vurderes nærmere.

MINDREÅRIGE KRIMINELLE

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener det bør opprettes et lukket institusjonstilbud for barn under den strafferettslige lavalder som begår gjentatt kriminalitet. De kyniske gjengkriminelle rekrutterer i en ikke ubetydelig utstrekning barn under den kriminelle lavalder til å begå dels alvorlig kriminalitet som ledd i gjengenes virksomhet. Barn under den kriminelle lavalder kan ikke håndteres i straffesporet, og disse medlemmer mener at barnevernet ikke har klart å håndtere denne problematikken på en god nok måte. Slik disse medlemmer ser det, står man i dag uten egnede tiltak overfor barn som begår kriminelle handlinger, og det foreslås derfor opprettet et lukket institusjonstilbud for denne gruppen av lovbrøyttere.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre er enige i at det er behov for tiltak overfor barn som har begått alvorlige eller gjentatte lovbrudd, både for barn over og under den kriminelle lavalderen. Disse medlemmer mener likevel at forslagene om lukkede institusjonsregimer og et lukket institusjonstilbud for barn har flere problematiske sider når det gjelder barnas rettssikkerhet.

Disse medlemmer viser til artikkel 37 bokstav b i FN's barnekonvensjon, der det fastslås at frihetsberøvelse av barn skal skje på «lovlig måte» og bare benyttes som «en siste utvei» og «for et kortest mulig tidsrom».

Disse medlemmer viser til behovet for å sikre tilstrekkelige rettssikkerhetsgarantier. Alle former for tvang, inklusive frihetsberøvelse, utløser særlige rettssikkerhetskrav. Dette gjelder særlig i saker som gjelder barn. Disse medlemmer mener det ikke er gjort rede for hvordan forslaget om et lukket institusjonstilbud står seg mot forpliktelsene som følger av FN's barnekonvensjon, og hvordan barns rettigheter, behov og rettssikkerhet skal ivaretas. Disse medlemmer viser til blant annet Advokatforeningens høringsinnspill, der de uttaler at lukkede institusjoner vil stride mot barnekonvensjonen og grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet vil understreke at barn under 15 år ikke skal straffes. Det er samtidig en utfordring at barn under den strafferettslige lavalderen som begår alvorlig kriminalitet, ofte faller mellom flere stoler ved at det mangler et tilpasset tilbud som både ivaretar samfunnsvernet og gir beskyttelse

og omsorg for barnet. Disse medlemmer viser til at verken kommunen, barnevernet, helsetjenesten eller politiet i dag har de nødvendige rammer og verktøy for å ivareta denne oppgaven.

Disse medlemmer viser igjen til at regjeringen har nedsatt en hurtigarbeidende ekspertgruppe som skal utrede tiltak som kan settes i verk overfor gruppen unge som begår gjentatt og alvorlig kriminalitet. Som en del av mandatet skal ekspertgruppen også utrede rammer, ressurser, kompetanse og lovverk for et bo- og rehabiliteringstilbud, herunder vurdere om tilbudet bør etableres innenfor eller utenfor barnevernslovens rammer og hvor ansvaret skal ligge. Disse medlemmer viser til at også mindre inngripende tiltak enn bo- og rehabiliteringstilbud skal vurderes. Ekspertgruppens arbeid skal som nevnt ferdigstilles innen 1. mars 2025.

Disse medlemmer viser for øvrig til statsbudsjettet for 2025, der det på initiativ fra regjeringen er avsatt 20 mill. kroner til pilotering av et barnevernsinstitusjonstilbud med forsterket tverrfaglig innslag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om et tilpasset bo- og rehabiliteringstilbud for barn under den strafferettslige lavalderen som begår gjentatt og alvorlig kriminalitet.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener handlingsrommet for bruk av fengselsstraff overfor personer under 18 år som domfelles for gjengrelatert kriminalitet, må benyttes fullt ut. Disse medlemmer mener den eskalerende gjengkriminaliteten er et samfunnsproblem som må møtes med den fulle tyngde av strafferettslige virkemidler, også overfor gjengkriminelle som er under 18 år. En kraftig og følbar reaksjon vil ha en preventiv effekt på de kriminelle gjengenes rekruttering av mindreårige, og det er slik disse medlemmer ser det, av kritisk viktighet å få stanset gjengenes rekruttering av nye gjengkriminelle. Det bør derfor kartlegges hvor stort det nasjonale handlingsrommet er – innenfor rammene av våre folkerettslige forpliktelser – for anvendelse av fengselsstraff overfor personer under 18 år som domfelles for gjengkriminalitet, slik at handlingsrommet kan benyttes fullt ut. Ved en slik kartlegging er det naturlig at det nasjonale handlingsrommet for varetektsfengsling av lovbrøyttere under 18 år også benyttes fullt ut.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme lovendringsforslag som gjør full bruk av handlingsrommet for varetektsfengsling og for idømmelse av fengselsstraff for

lovbrøyttere under 18 år som domfelles for gjengrelatert kriminalitet.»

Disse medlemmer foreslår en avvikling av dagens straffereaksjon ungdomsstraff og at det innføres en ny straffereaksjon for unge lovbrøyttere i form av et lukket institusjonsregime. Disse medlemmer mener dagens reaksjonsform ungdomsstraff ikke gir en tilstrekkelig følbar reaksjon til at den er effektiv i møte med unge kriminelle, og foreslår følgelig at denne reaksjonsformen avskaffes. Til erstatning foreslås det innføring av et lukket institusjonsregime for domfelte under 18 år.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme de nødvendige lovendringsforslag for innføring av et lukket institusjonsregime som straffereaksjon for straffedømte under 18 år, som erstatning for reaksjonsformen ungdomsstraff, som foreslås avvirket.»

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre har fremmet forslag om økte straffer for gjengrelatert kriminalitet.

STRAFFERETTLIG LAVALDER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til forslaget om å senke den kriminelle lavalderen. Flertallet viser til at det følger av barnekonvensjonen at fengsling av barn kun skal brukes som en siste utvei. Flertallet viser videre til at Danmark senket den kriminelle lavalderen fra 15 år til 14 år i 2010. Forskning på senkningen av den kriminelle lavalder fant ingen holdepunkter for at reformen minsket sjansen for at 14-åringer skulle begå kriminelle handlinger. De fant derimot holdepunkter for at de som hadde tidlig kontakt med straffrettssystemet, hadde større risiko for å begå nye lovbrudd etter det første lovbruddet enn 14-åringer som begikk lovbrudd før reformen ble vedtatt. Danmark møtte også kritikk fra blant annet FNs barnekomité. Den kriminelle lavalder ble satt opp til 15 år igjen i 2012.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet foreslår en reduksjon av den strafferettslige lavalder fra gjeldende 15 år, jf. straffeloven § 20. De kriminelle gjengene rekrutterer stadig yngre personer til å utføre alvorlige straffbare handlinger. Det må antas at vissheten om den kriminelle lavalder og at personer under 15 år kan gjennomføre straffbare handlinger uten å holdes strafferettslig ansvarlig, er en medvirkende faktor både til at de unge personene rekrutteres, og til deres villighet til å utføre handlingen. Det må trekkes en ned-

re aldersgrense for straffansvar, men utviklingen i gjengkriminaliteten tilsier, slik disse medlemmer ser det, at den gjeldende aldersgrensen senkes. Disse medlemmer mener på den bakgrunn at den straffettslige lavalderen bør senkes til nivået den lå på frem til lovendringen som ble vedtatt i 1987, for med det å holde de unge som lar seg verve til gjengkriminalitet, ansvarlig.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å senke den kriminelle lavalderen fra 15 år til 14 år.»

Disse medlemmer mener også det bør gjøres en gjennomgang av barnevernstjenestens tvangshjemler i saker som gjelder barn som har begått alvorlig eller gjentatt kriminalitet, med det formål at kravet til samtykke fra barnet eller foresatte for bruk av tvang skal reduseres i så stor utstrekning som mulig. Disse medlemmer mener kravet til samtykke for tvangsbruk i barnevernstjenesten bør reduseres i størst mulig utstrekning, slik at barnevernstjenesten utstyres med effektive tvangshjemler for ivaretagelse av barn på den kriminelle løpebane.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme de nødvendige lovforslag for i størst mulig utstrekning å redusere kravene til samtykke for tvangsvedtak i barnevernstjenesten.»

Tiltak mot organisert kriminalitet og gjengkriminalitet

OPPHOLDSFORBUD OG ILLEGGELSE AV ELEKTRONISK KONTROLL

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at domstolene etter straffeloven § 57 kan idømme rettighetstap i form av kontaktforbud, som med hjemmel i andre ledd bokstav a kan pålegge domfelte forbud mot opphold i bestemte områder i bestemte tidsrom.

Disse medlemmer viser til at bestemmelsen er generell. Følgelig gjelder straffebudet uavhengig av om vedkommende dømmes for gjengrelatert kriminalitet eller annen type kriminalitet.

Disse medlemmer viser for øvrig til at det etter forslag fra regjeringen i Prop. 139 L (2022–2023) nylig ble åpnet for at kontaktforbud etter § 57 kan ilegges sammen med ungdomsstraff, jf. endringslov 20. desember 2023 nr. 110. Endringen trådte i kraft 1. september 2024. Videre har regjeringen i Prop. 114 L

(2023–2024) foreslått at det i saker om ungdomsstraff skal kunne settes særvilkår om blant annet oppholdsforbud som nevnt i straffeloven § 37 første ledd bokstav a. Disse medlemmer viser til at regjeringens tiltak på området i sum legger til rette for en mer utstrakt bruk av oppholdsforbud som virkemiddel i straffesaker mot ungdom, hvilket er positivt med tanke på kriminalitetsbekjempelse.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener det bør innføres forbudssoner ved dom etter modell av den danske lovgivningen med ikrafttredelse 1. juli 2021 om forbud mot deltakelse i nattelivet, som var del av en større trygghetspakke. Den danske loven gir domstolene adgang til å idømme forbud for personer som er dømt for visse former for kriminalitet, mot å ferdes og oppholde seg på serveringssteder over hele landet samt i definerte nattelivssoner i et nærmere angitt tidsrom. Disse medlemmer mener det bør være en tilsvarende adgang for norske domstoler til å idømme de som domfelles for gjengrelatert kriminalitet, et forbud mot å oppholde seg i områder som er særlig utsatt for gjengkriminalitet. Slik disse medlemmer ser det, vil et slikt oppholdsforbud være et velegnet virkemiddel for forebygging av organisert kriminalitet i utsatte områder og styrke tryggheten til de lovlydige borgerne som bor i disse områdene. Disse medlemmer har merket seg at statsråden i sitt svarbrev ikke ser behovet for å fremme slike lovendringsforslag og mener at forslaget ikke bør vedtas. Til dette vil disse medlemmer bemerke at den danske lovgivningen det henvises til, følger en annen systematikk enn ved idømmelse av kontaktforbud som forbud mot opphold i bestemte områder etter straffeloven § 57, ved at de områder forbudet gjelder for, defineres generelt og ikke konkret ved idømmelsen av kontaktforbud i den enkelte sak. Forslaget har følgelig selvstendig betydning ut over adgangen til idømmelse av forbud mot opphold i bestemte områder etter straffeloven § 57, og disse medlemmer mener på den bakgrunn at statsrådets argumentasjon for at det ikke er behov for de lovendringer som foreslås, ikke er korrekt.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som hjemler idømmelse av forbud mot opphold i bestemte områder i bestemte tidsrom for den som dømmes for gjengrelatert kriminalitet.»

Disse medlemmer mener det er nødvendig med innføring av elektronisk kontroll for håndhevelse av oppholdsforbud. Disse medlemmer mener oppholdsforbud ilagt av politiet er et egnet grep for å holde ungdoms- og gjengkriminelle borte fra områder som er utsatt for denne typen kriminalitet, men et slikt forbud

er kun effektivt dersom det håndheves nøye og brudd på forbudet får konsekvenser. Disse medlemmer har merket seg at statsråden i sitt svarbrev ikke utelukker at det på sikt kan være aktuelt å se nærmere på om det er behov for ytterligere justeringer av adgangen til å illegge elektronisk kontroll overfor personer som er ilagt forbud mot å oppholde seg på bestemte steder. Slik disse medlemmer ser det, er dette en altfor defensiv tilnærming til den urovekkende utviklingen i kriminalitetsbildet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag om innføring av elektronisk kontroll av oppholdsforbud ved bruk av GPS-teknologi:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre hjemmelsgrunnlag for elektronisk kontroll av ilagte oppholdsforbud.»

Disse medlemmer merker seg flere eksempler på at personer som er ilagt oppholdsforbud av politiet, ikke respekterer politiets pålegg. Disse medlemmer mener det er uakseptabelt at personer ikke etterkommer politiets pålegg og fortsetter å begå kriminalitet i områder de er bortvist fra. Disse medlemmer mener at en hjemmel til å benytte fotlenke på personer ilagt oppholdsforbud vil sørge for at politiet enklere kan sørge for at forbudet blir respektert, og videre at det vil forebygge mer kriminalitet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å sikre politiet hjemmel til å benytte fotlenke på personer som er ilagt oppholdsforbud.»

Disse medlemmer er også bekymret for at kjente kriminelle oppholder seg i belastede områder hvor de kan begå mer kriminalitet og rekruttere ungdommer inn i kriminelle miljøer. Disse medlemmer mener det bør åpnes for økt bruk av omvendt voldsalarm for kjente kriminelle. Gjengkriminelle bør illegges omvendt voldsalarm for å forhindre at de oppholder seg i utsatte områder med for eksempel våpen og narkotikasalg.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre adgang til å pålegge gjengkriminelle omvendt voldsalarm.»

Disse medlemmer mener påtalemyndighetens mulighet til å illegge multikriminelle gjengmedlemmer oppholdsforbud må utvides, for eksempel med geografisk og tidsmessig utvidelse av adgangen til å illegge oppholdsforbud uten domstolsbehandling. Disse

medlemmer mener at idømmelse av forbud mot opphold i bestemte områder i bestemte tidsrom for den som dømmes for gjengrelatert kriminalitet, kan bidra til å trygge utsatte soner.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utvide påtalemyndighetens mulighet til å illegge multikriminelle gjengmedlemmer oppholdsforbud uten domstolsbehandling.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at oppholdsforbud utgjør et stort inngrep i bevegelsesfriheten. Den europeiske menneskerettighetskonvensjonens tilleggsprotokoll 4, artikkel 2 om bevegelsesfriheten, fastslår at personer som lovlig befinner seg på en stats område, har rett til å ferdes fritt innenfor dette og til fritt å velge sitt oppholdssted. En begrensning av denne retten kan kun ansees rettfærdiggjort hvis inngrepet forfølger et legitimt formål, har lovhjemmel og er nødvendig, herunder oppfyller kravet om proporsjonalitet.

Disse medlemmer viser til at det allerede i dag er adgang til å illegge oppholdsforbud på bestemte steder under visse omstendigheter etter straffeprosessloven §§ 222 a, 222 b og 222 c. Dette inkluderer at barn kan illegges oppholdsforbud dersom det er grunn til å tro at opphold på stedet øker faren for at barnet begår en ellers straffbar handling.

Disse medlemmer viser til at den danske institusjonen for menneskerettigheter under behandlingen av et forslag om dette, uttalte at et generelt oppholdsforbud ville kunne bryte med menneskerettighetene ved at det utgjorde en stor risiko for vilkårlighet og manglende mulighet for forutberegnelighet for innbyggerne. Videre uttrykte den danske institusjonen for menneskerettigheter bekymring for at forslaget kunne skape risiko for diskriminerende praksis, og videre at det kan komme i konflikt med retten til forsamlingsfrihet.

STRENGERE STRAFFERAMMER FOR GJENGRELATERT KRIMINALITET (SONER)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til forslaget om dobling av strafferammen for kriminalitet begått i områder som er særlig utsatt for gjengrelatert kriminalitet. Flertallet mener at doblet strafferamme i enkelte områder skaper en stor fare for vilkårlighet og diskriminering. I praksis vil det si at hvis man begår naskeri i ett område av eksempelvis Oslo, vil dette gi dobbelt så høy straff som hvis man begår naskeriet i en annen del av byen. Dette problematiseres ytterligere i områder som for eksempel hovedsakelig har innbyggere med minoritets-

kjennetegn. Flertallet mener at dette bryter med det grunnlovfestede prinsippet om likhet for loven og med forbudet mot diskriminering.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre har fremmet forslag om økte straffer for gjengrelatert kriminalitet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet foreslår innføring av straffeskjerpelsessoner i områder som er særlig utsatt for gjengrelatert kriminalitet, hvor strafferammene dobles for kriminalitet begått i disse områdene. Disse medlemmer viser til at man tidligere har hatt tilsvarende geografisk differensiering i straffenivå, herunder for narkotikakriminalitet i områder definert som «det åpne rusmiljøet» i Oslo. Disse medlemmer mener en slik straffeskjerpelse er et egnet virkemiddel for å skjerme de mest utsatte områdene for de gjengkriminelles oppgjør, og dermed utgjør en effektiv beskyttelse for de som bor i disse områdene. Disse medlemmer merker seg at statsråden i sin vurdering av forslaget mener at geografisk differensiering i straffenivå harmonerer dårlig med norsk straffutmålingstradisjon. Disse medlemmer er ikke enige i denne vurderingen og viser til ovennevnte eksempel fra Oslo. Videre merker disse medlemmer seg at statsråden har en mindre avvisende holdning og argumentasjon til forslaget nå enn da tilsvarende forslag ble fremmet høsten 2023 i Dokument 8:7 S (2023–2024), jf. Innst 86 L (2023–2024).

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en dobling av strafferammen for kriminalitet begått i områder som er særlig utsatt for gjengrelatert kriminalitet.»

Andre straffeskjerpene lovendringer

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil nevne at regjeringen har lagt frem to lovproposisjoner med lovendringer som skal sikre raskere og mer treffsikre reaksjoner overfor unge lovbrutere. I sum viser dette regjeringens allerede omfattende og helhetlige innsats på området. Som det framgår av statsrådets svarbrev, vil regjeringen fortløpende vurdere behovet for ytterligere lov- og regelverksendringer som kan bidra til en styrket og målrettet innsats mot den organiserte kriminaliteten, kriminelle nettverk og gjengkriminalitet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener at vold og tvang av ydmykende karakter ikke møtes med tilstrekkelige strafferettslige reaksjoner i dag, selv om dette er straffverdige og skjer i et for stort omfang i tilknytning til ungdoms-

og gjengkriminalitet. Disse medlemmer viser til at unge filmer mens de utsetter andre eller tvinger andre til å utsette seg selv for ydmykende handlinger. Spredning av slike videoer i for eksempel sosiale medier får store konsekvenser for den enkelte fornærmede. Disse medlemmer mener at dagens lovverk ikke er tilstrekkelig klart på at storsamfunnet ikke aksepterer denne formen for vold og tvang.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en skjerpelse av straffen for vold og tvang av særlige ydmykende karakter.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet er i likhet med forslagsstillerne bekymret over omfanget av og alvorligheten i volds- og tvangslovbrudd i kriminelle ungdomsmiljø. Disse medlemmer viser til statsrådets redegjørelse i svarbrevet til komiteen og legger til grunn at lovverket allerede i dag inneholder et strafferettslig vern mot vold og tvang av særlig ydmykende karakter, selv om straffeloven ikke inneholder straffebud som spesifikt retter seg mot vold og tvang av særlig ydmykende karakter. Imidlertid er dette forhold som inngår i vurderingen av om et lovbrudd er grovt, se for eksempel straffeloven §§ 272 og 273 om hhv. grov kroppskrenkelse og kroppsskade. Disse medlemmer viser til at dette uansett er et skjerpene moment under straffutmålingen.

Disse medlemmer vil videre bemerke at deling av bilde, film eller lydopptak av noen som utsettes for vold eller andre ydmykninger, etter omstendighetene kan straffes etter straffeloven § 267 a om deling av krenkende bilder mv.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til forslagene om skjerpene straffer. Disse medlemmer viser til at man i møte med situasjoner som oppleves utrygge, må sørge for at tiltakene som iverksettes, bunner i kunnskap og en helhetlig tankegang. Når frykten griper folk, er trygghet det første man søker, på bekostning av mye annet. Mange finner falsk trygghet i politi med synlige våpen og trussel om strengere straffer, også rettet mot barn og unge. Ingen kan være uenige i at innbyggerne skal føle seg trygge, men spørsmålet er om det faktisk fører til mer trygghet å utelukke ty til strengere straffer. Disse medlemmer mener at dette er feil medisin.

HURTIGSPOR

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, understreker at innsatsen mot ungdomskriminalitet må skje på flere fronter. Det mest

grunnleggende er å sikre gode og trygge bo- og oppvekstmiljø med gode skoler og meningsfulle fritidsaktiviteter.

Flertallet mener likefullt det er viktig med raske reaksjoner når kriminaliteten først skjer. Det er viktig ikke bare for å trygge samfunnet, men også å gi unge lovbrutere rehabilitering og en rask vei tilbake til samfunnet. Lang ventetid mellom lovbrudd og reaksjon kan være en stor belastning både for den som har begått lovbruddet, de som har blitt utsatt for lovbruddet, og for pårørende. Det er også en risiko for at ungdommen i mellomtiden begår nye lovbrudd, mens de venter.

Flertallet viser til at Stortinget i denne perioden har vedtatt lovendringer som muliggjorde å etablere et hurtigspor for rask pådømmelse av lovbrudd begått av personer som var under 18 år på handlingstidspunktet. Hurtigsporet skal gjøre at ungdom får raskere straffereaksjoner, og at straffereaksjonen gjennomføres raskere.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at disse partiene lenge har vært pådrivere for å få dette hurtigsporet på plass.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser videre til budsjettenigheten mellom regjeringen og Sosialistisk Venstreparti for 2025, der det ble enighet om å utvide ordningen med hurtigspor for unge lovbrutere til å dekke Øst og Agder politidistrikt. Dette er viktig, all den tid 75 pst. av sakene som omhandler kriminalitet begått av barn og unge, finner sted utenfor hovedstaden, der man først innførte et hurtigspor.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Stortinget har vedtatt lovendringer som åpner for etablering av hurtigspor for rask pådømmelse av lovbrudd begått av personer under 18 år. Disse medlemmer viser videre til at Fremskrittspartiet i sitt alternative statsbudsjett for 2025 prioriterte at hurtigspor for unge lovbrutere etableres over hele landet.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i Innst. 44 L (2024–2025) fremmet forslag om å etablere et landsdekkende hurtigspor for rask pådømmelse av lovbrudd begått av gjerningspersoner som var under 18 år på handlingstidspunktet.

På denne bakgrunn fremmer komiteen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innen 2026 legge til rette for implementering av hurtigspor for rask pådømmelse av lovbrudd begått av gjerningspersoner som var

under 18 år på handlingstidspunktet, i de resterende politidistriktene.»

DOBLING AV STRAFFERAMME FOR GJENRELATERT KRIMINALITET

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser videre til forslagene om dobling av strafferamme for gjengrelatert kriminalitet. Disse medlemmer viser til at det allerede er adgang til å forhøye fengselsstraffen inntil det dobbelte, men ikke ut over seks år, når den straffbare handlingen er ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe, jf. straffeloven § 79.

Disse medlemmer viser også til at forslagsstilerne ikke viser til forskning som tilsier at økt straff for organisert kriminalitet har noen preventiv effekt. Disse medlemmer viser videre til Advokatforeningens høringsinnspill, der det tvert imot påpekes at økt fokus på straff og skjerpene reaksjoner kan virke mot sin hensikt og føre til økt stigmatisering og marginalisering, og derigjennom mer kriminalitet. Disse medlemmer viser videre til at forslaget vil være problematisk opp mot FNs barnekonvensjon og barn og unges rettsikkerhet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet foreslår videre innføring av en straffutmålingsbestemmelse som dobler strafferammen ved gjengrelaterte forbrytelser, etter mønster av bestemmelsen i straffeloven § 79. Disse medlemmer mener den skjerpede straffetrusselen signaliserer samfunnets nulltoleranse mot gjengkriminalitet, og vil je til å beskytte de lovlydige borgerne mot den utryggheten gjengkriminalitet skaper i befolkningen. Disse medlemmer har merket seg henvisningen til straffeloven § 79 bokstav c i statsrådets svarbrev. Til dette bemerkes at med de krav som § 79 bokstav c oppstiller for organisasjonsform, organiseringens formål og strafferamme for den handling som er begått, vil bestemmelsen som foreslås innført, ha et vesentlig annet anvendelsesområde enn straffeloven § 79 bokstav c.

Disse medlemmer fremmer dermed følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre innføring av dobbelt strafferamme for gjengrelatert kriminalitet.»

ULOVIG VÅPENBESITTELSE

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, foreslår en kraftig straffeskjerpelse for ulovlig våpenbesittelse. Slik flertallet ser det, er bruk av våpen en vesentlig del av den oppblom-

strende gjengriminaliteten. Våpenbruk i det offentlige rom innebærer en økt risiko for at tilfeldige kan bli rammet av de kriminelle oppgjørene, en risiko som også er egnet til å skape følelser av utrygghet og frykt i befolkningen. Det er, slik flertallet ser det, en naturlig og hensiktsmessig måte å reagere mot dette på ved å skjerpe straffenivået for ulovlig våpenbesittelse, og da særlig ulovlig våpenbesittelse på offentlig sted.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår videre at det ved dette arbeidet også vurderes minstenivå for straffutmåling i saker som gjelder ulovlig våpenbesittelse på offentlig sted. Videre bør forarbeidene til ny lovgivning klart og utvetydig uttrykke den politiske viljen til å straffe denne typen kriminalitet vesentlig strengere enn i dag. Disse medlemmer registrerer at statsråden i sin vurdering av forslaget viser til gjeldende strafferammer for ulovlig våpenbesittelse og argumenterer for at disse er tilstrekkelige. Til dette bemerkes at nivået på de utmålte straffer for ulovlig våpenbesittelse – særlig på offentlig sted – etter disse medlemmers syn er for lave, og en revisjon av lovverket med tilhørende utarbeidelse av lovforarbeider er den muligheten lovgiver har for å signalisere at det ønskes en skjerpelse av nivået på de utmålte straffer for denne typen lovovertrедelser. Slik disse medlemmer ser det, adresserer ikke statsrådets gjennomgang av strafferammene for ulovlig våpenbesittelse den problemstillingen som ligger til grunn for forslaget på en dekkende måte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, fremmer på bakgrunn av ovennevnte følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en skjerpelse av straffenivået for ulovlig våpenbesittelse.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Senterpartiet mener det trengs en skjerpelse av straffenivået for ulovlig våpenbesittelse. I Oslo politidistrikt var det i 2023 samlet flere anmeldelser av fysisk vold eller ran med skytevåpen enn i noen av de foregående årene hvor dette ble registrert, altså siden 2019. Skytevåpen var involvert i totalt 40 ransanmeldelser i 2023, nærmest en dobling fra 2022 og det høyeste antallet siden målingen startet i 2019. Det var i Oslo i 2023 en markant økning i antall volds- og ransanmeldelser med stikkvåpen fra 2022. Med unntak av 2020 var 2023 året med flest slike anmeldelser siden 2019. Disse medlemmer påpeker at denne type omfang og våpenbruk gjør noen områder utrygge, og det trengs derfor en kraftig skjerpelse av straffenivået for ulovlig våpenbesittelse.

STRAFFEUTMÅLING VED FLERE LOVBRUDD

Komiteens medlemmer fra Høyre er bekymret for at kriminalitet ikke får tilstrekkelige konsekvenser for lovbrøyteren. Disse medlemmer mener det er nødvendig at straffenivået i større grad reflekterer alvorlighetsgraden av de straffbare handlingene som er begått. Disse medlemmer viser til at Høyre flere ganger har tatt til orde for en økning i strafferammene for gjengrelatert kriminalitet. Disse medlemmer mener det er alvorlig når kriminelle begår flere straffbare handlinger samtidig, og mener dagens straffutmålingsregler ikke i tilstrekkelig grad reflekterer alvorlighetsgraden når flere straffbare forhold blir begått samtidig.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre at straffene for flere straffbare forhold som er begått samtidig, økes.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet foreslår videre en revidering av gjeldende straffutmålingsbestemmelse ved idømmelse av fengselsstraff i realkonkurrens. Dette gjelder der en lovbrøyter dømmes til fengselsstraff for flere straffbare handlinger i samme dom, og er regulert i straffeloven § 79. Disse medlemmer mener dagens ordning med forhøyelse av fengselsstraffen med inntil det dobbelte, men med en øvre begrensning på 6 år, innebærer en for stor kvantumsrabatt for den som har begått flere straffbare handlinger som pådømmes samtidig. Det fremmes derfor forslag om en ny bestemmelse som innebærer addering av straffenivået for de tre strengeste lovbruddene som pådømmes samtidig, før det deretter fastsettes en felles straff etter gjeldende prinsipper for eventuelle øvrige pådømte lovbrudd i samme dom. Disse medlemmer viser til at den systematikken for pådømmelse i realkonkurrens som her foreslås, i hovedsak samsvarer med systematikken for straffutmåling i Tidö-avtalen, som er samarbeidsavtalen mellom partiene som utgjør det parlamentariske grunnlaget for dagens svenske regjering.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre straffutmålingsbestemmelse ved utmåling av fengselsstraff for flere lovbrudd i samme dom hvor straffen for de tre strengeste forholdene adderes før det eventuelt gis fellesstraff for øvrige pådømte lovbrudd.»

Andre tiltak

GRENSEKONTROLL OG UTENLANDSKE KRIMINELLE

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at kriminelle nettverk opererer på tvers av landegrenser. Det er eksempler på utlendinger som reiser til Norge med formål om å bedrive kriminalitet. Disse medlemmer mener personer som kommer til Norge med mål om å bedrive kriminalitet, må bortvises eller utvises raskere, gjerne før kriminaliteten er begått. Utlendinger som er straffet, eller hvor det er sannsynlig at de vil begå straffbare handlinger i Norge, kan bortvises.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at utlendinger som har begått eller som det er grunn til å tro at vil komme til å begå kriminalitet, bortvises eller utvises fra landet raskere.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet er enige med forslagsstillerne i at det er viktig at de som begår kriminalitet i Norge, raskt skal kunne utvises eller bortvises fra landet, og at dette er et viktig kriminalitetsforebyggende tiltak. Disse medlemmer viser til svarbrevet fra statsråden, der det er redegjort for de ordninger og prosedyrer som allerede er etablert for å sikre en rask saksgang i både politiet, utlendingsforvaltningen og Utlendingsdirektoratet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener en automatisert grensekontroll basert på ansiktsgjenkjenning og objektgjenkjenning hurtig og effektivt vil avdekke når gjengkriminelle med registrert straffehistorikk i Schengen forsøker å krysse grensen til Norge. Disse medlemmer har merket seg de grepene Danmark skal gjøre på dette området. Svenske kriminelle nettverk utgjør en trussel mot sikkerheten i Norge, og det er viktig med en effektiv grensekontroll.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å få etablert et system for automatisk grensekontroll basert på biometri.»

KRIMINALISERE UTNYTTELSE OG REKRUTTERING AV BARN TIL KRIMINALITET

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, deler forslagsstillerens bekymring over den økende tendensen til at voksne kri-

minelle rekrutterer barn under den kriminelle lavalder til å utføre kriminelle handlinger, i den hensikt å unngå straffeansvar. Flertallet mener dette er en kynisk utnyttelse av barn som bør kriminaliseres ut over det strafferettslige medvirkeransvaret i straffeloven § 15. Flertallet merker seg at statsråden allerede er oppmerksom på dette, og varsler at regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en vurdering av behovet for lovendring og en eventuell innretning av en slik kriminalisering.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil kriminalisere det å rekruttere barn til å begå kriminalitet. Disse medlemmer mener det er en svært bekymringsfull utvikling at kriminelle grupperinger rekrutterer stadig yngre barn til å begå kriminelle handlinger. Det foreslås derfor at det ut over det alminnelige strafferettslige medvirkningsansvaret bør foretas en lovendring hvor det å rekruttere barn til å begå kriminelle handlinger skal kriminaliseres med en kraftig straffetrussel i et eget straffebud. Disse medlemmer har merket seg at statsråden i sitt svarbrev opplyser at departementet vil ta sikte på å utrede dette nærmere. Disse medlemmer er av den oppfatning at dette er positive signaler fra statsråden, men som samtidig gir inntrykk av en defensiv og tilbakeholden tilnærming til problematikken.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å kriminalisere utnyttelse av barn og unge til ulovlig virksomhet i et eget straffebud. Lovverket bør gjøre det straffbart å rekruttere, betale, instruere, overlevere eidelere til eller på annen måte involvere noen som er under 18 år, i kriminell virksomhet.»

ULIKE SPØRSMÅL OM ERSTATNING

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det strider mot den allmenne rettsoppfatning og sunn fornuft dersom gjengkriminelle som gjennom sitt virke utsettes for vold, skal nyte godt av det sikkerhetsnettet som er etablert for å ivareta voldsofre. Disse medlemmer mener de gjengkriminelle selv må bære risikoen for egne livsvalg og livsførsel, og at de derfor eksplisitt bør ekskluderes fra rettigheter etter voldserstatningsloven.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at gjengkriminelle fratras retten til voldserstatning etter voldserstatningsloven.»

Disse medlemmer mener også det bør foretas en skjerpelse av foreldres objektive erstatningsansvar for skade voldt av barn og unge. Beløpsbegrensningen på 5 000 kroner i skadeserstatningsloven § 1-2 nr. 2 har ikke vært justert siden 1995. Disse medlemmer mener et skjerpet erstatningsansvar vil være et incentiv for foreldrene til å forhindre at deres barn begir seg inn på en kriminell løpebane, da det kan resultere i at foreldrene blir erstatningsrettslig ansvarlig for deres handlinger. Disse medlemmer merker seg at statsråden i sitt svarbrev ikke er avvisende til at beløpsgrensen bør heves.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at beløpsbegrensningen for foreldres objektive erstatningsansvar etter skadeserstatningsloven § 1-2 økes fra 5 000 kroner til 25 000 kroner.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Senterpartiet viser til at det kan være gode grunner til å vurdere å endre beløpsgrensene for foreldres objektive erstatningsansvar, men mener dette spørsmålet bør utredes nærmere.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen innen 1. september 2025 fjerne hindre i taushetsplikten som gjør at informasjon ikke kan utveksles mellom politi, kommune, fylkeskommune, skole og barnevern om unge i risikozonen for kriminalitet.

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som hjemler idømmelse av forbud mot opphold i bestemte områder i bestemte tidsrom for den som dømmes for gjengrelatert kriminalitet.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre hjemmelsgrunnlag for elektronisk kontroll av ilagte oppholdsforbud.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å sikre politiet hjemmel til å benytte fotlenke på personer som er ilagt oppholdsforbud.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre adgang til å pålegge gjengkriminelle omvendt voldsalarm.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utvide påtalemyndighetens mulighet til å ilegge multikriminelle gjengmedlemmer oppholdsforbud uten domstolsbehandling.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en skjerpelse av straffen for vold og tvang av særlige ydmykende karakter.

Forslag fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen legge til rette for kvelds-åpne skoler og fritidsaktiviteter, særlig rettet mot barn og unge i lavinntektsfamilier og i levekårsutsatte områder.

Forslag fra Høyre:

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som sikrer politiet hjemmel til å pålegge mindreårige og foreldre å møte politiet før lovbrudd blir begått.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen legge til rette for å innføre permanent områdebevæpning i utsatte områder. Politimestrene skal få større myndighet til å avgjøre hvor permanent områdebevæpning skal iverksettes.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre at straffene for flere straffbare forhold som er begått samtidig, økes.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at taushetsplikt erstattes av en generell informasjonsplikt for alle relevante instanser som jobber med barn og unge som har høy risiko for å begå alvorlige lovbrudd.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen utrede og fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en fastsatt fordelingsnøkkel for fordelingen av inndratt kriminelt utbytte.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen fremme lovendringsforslag som gjør full bruk av handlingsrommet for varetektsfengsling og for idømmelse av fengselsstraff for lovbrutere under 18 år som domfelles for gjengrelatert kriminalitet.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen utrede og fremme de nødvendige lovendringsforslag for innføring av et lukket institusjonsregime som straffereaksjon for straffedømte under 18 år, som erstatning for reaksjonsformen ungdomsstraff, som foreslås avvirket.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å senke den kriminelle lavalderen fra 15 år til 14 år.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen utrede og fremme de nødvendige lovforslag for i størst mulig utstrekning å redusere kravene til samtykke for tvangsvedtak i barnevernstjenesten.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en dobling av strafferammen for kriminalitet begått i områder som er særlig utsatt for gjengrelatert kriminalitet.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre innføring av dobbelt strafferamme for gjengrelatert kriminalitet.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre straffutmålingsbestemmelse ved utmåling av fengselsstraff for flere lovbrudd i samme dom hvor straffen for de tre strengeste forholdene adderes før det eventuelt gis fellesstraff for øvrige pådømte lovbrudd.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at gjengkriminelle fratras retten til voldserstatning etter voldserstatningsloven.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å få etablert et system for automatisk grensekontroll basert på biometri.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at beløpsbegrensningen for foreldres objektive erstatningsansvar etter skadeserstatningsloven § 1-2 økes fra 5 000 kroner til 25 000 kroner.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding VI fremmes av en samlet komité.

Tilråding I fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Tilrådingene II, IV, V, VII, VIII og IX fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet. Tilråding III fremmes av medlemmene fra Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslagene og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2026 initiere tiltak for å realisere flere kommunale samarbeidsprosjekter for én-til-én-oppfølging av unge i faresonen for kriminalitet.

II

Stortinget ber regjeringen gjennomføre et prøveprosjekt for automatisk skuddeteksjon i Oslo.

III

Stortinget ber regjeringen innen 1. september 2025 fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre innføring av visitasjonssoner for våpenkontroll.

IV

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å gjøre det enklere for påtalemyndigheten å inndra verdier som er frembrakt ved kriminelle handlinger.

V

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om et tilpasset bo- og rehabiliterings-tilbud for barn under den strafferettslige lavalderen som begår gjentatt og alvorlig kriminalitet.

VI

Stortinget ber regjeringen innen 2026 legge til rette for implementering av hurtigspor for rask pådømmelse av lovbrudd begått av gjerningspersoner som var under 18 år på handlingstidspunktet, i de resterende politidistriktene.

VII

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre en skjerpelse av straffenivået for ulovlig våpenbesittelse.

VIII

Stortinget ber regjeringen sikre at utlendinger som har begått eller som det er grunn til å tro at vil komme til å begå kriminalitet, bortvises eller utvises fra landet raskere.

IX

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å kriminalisere utnyttelse av barn og unge til ulovlig virksomhet i et eget straffebud. Lovverket bør gjøre det straffbart å rekruttere, betale, instruere, overlevere eendeler til eller på annen måte involvere noen som er under 18 år, i kriminell virksomhet.

Oslo, i justiskomiteen, den 11. februar 2025

Helge André Njåstad

leder

Sandra Borch

ordfører

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
24/6609 - CFH

Dato
02.12.2024

Dokument 8: 7 S (2024-2025) Representantforslag om en forsterket kamp mot ungdomskriminalitet – uttalelse

Jeg viser til oversendelse 9. oktober 2024 av et representantforslag fra Mudassar Kapur, Tage Pettersen, Margret Hagerup, Aase Marthe J. Horryngmo og Mari Holm Lønseth om en forsterket kamp mot ungdomskriminalitet (dok. 8: 7 S (2024–2025)).

Regjeringen er opptatt av å forebygge og bekjempe organisert og gjengrelatert kriminalitet og forebygge ungdomskriminalitet. Flere tiltak regjeringen har gjennomført, og jobber med, har direkte relevans for bekjempelse av de kriminelle nettverkene og gjenger. Det gjelder for eksempel tiltak mot økonomisk kriminalitet, der inndragning av utbytte og tiltak mot hvitvasking av penger er sentralt.

Også tiltakene mot ungdomskriminalitet, samt målrettede budsjettildelinger er del av tiltak mot gjengene. I regjeringens første statsbudsjett ble det bevilget 200 millioner kroner til blant annet en varig styrket innsats mot gjengkriminalitet. 40 millioner kroner av disse ble særskilt tildelt Oslo politidistrikts innsats mot kriminelle miljøer og gjenger.

I 2024 ble politibudsjettet økt med:

- 15 millioner til forebygging av gjengkriminalitet i Oslo
- 80 millioner til et etterforskningsløft og styrket påtalemyndighet
- 50 millioner kroner til kampen mot økonomisk kriminalitet og kriminelle nettverk, hvor 15 millioner går til nytt bedragerisenter i økokrim

I forbindelse med statsbudsjettet for 2025 lanserer regjeringen «Gjengpakke 2». Regjeringen foreslår med dette å sette av 2,8 milliarder kroner til bekjempelsen av

kriminalitet til neste år. 2,4 milliarder kroner går til å styrke arbeidet mot kriminelle nettverk, kriminelle gjenger og organisert kriminalitet og grunnfinansieringen av politiet, blant annet for å få flere politifolk i gatene. Regjeringen foreslår også 405 millioner kroner til målrettede tiltak til forebygging av barne- og ungdomskriminalitet. I nysalderingen for 2024 er det i tillegg foreslått 37,5 millioner kroner for å muliggjøre en rask iverksettelse av tiltak knyttet til økt kapasitet for mindreårige i kriminalomsorgen og lovendringer om strafferettslige reaksjoner for ungdom.

Regjeringen har styrket innsatsen mot organisert kriminalitet, kriminelle gjenger og kriminelle nettverk med 300 millioner kroner i revidert nasjonalbudsjett i 2024, med en varig styrking på 600 millioner kroner i året fra 2025 som inngår i økningen i politiet på 2,4 milliarder kroner. Dette er en vesentlig forsterkning av politiets evne til å iverksette tiltak, inkludert økt bemanning. Som en del av de 2,4 milliardene til politiet, foreslås også 90 millioner kroner til bekjempelse av økonomisk kriminalitet og kriminelle bakmenn. Satsingen skal gjøre det mulig å identifisere de ulike kriminelle aktørene gjennom bedre etterretning og økt oppdagelsesrisiko, samt økt kapasitet til å etterforske og iverksette strafferettslige reaksjoner. Det er en målsetting å inndra langt mer utbytte fra den kriminelle økonomien og hindre rekrutteringen til nettverkene.

Styrkingen setter også politiet i stand til økt forebygging, økt tilstedeværelse og bedre beredskap i prioriterte områder. Kriminelle nettverk og gjenger har ingen plass i det norske samfunnet og satsningen på politiet er et tydelig signal om dette.

Regjeringen har i løpet av det siste året lagt frem to lovproposisjoner som begge blant annet skal sikre raskere og bedre reaksjoner for unge lovbrøyttere – Prop. 139 L (2022–2023) *Endringer i konfliktrådsloven, straffeloven og straffeprosessloven mv. (strafferettslige reaksjoner for ungdom og varetekt med elektronisk kontroll)* og Prop. 114 L (2023–2024) *Endringer i konfliktrådsloven og straffeloven mv. (strafferettslige reaksjoner for ungdom)*.

Forslagene i Prop. 139 L (2022–2023) ble enstemmig vedtatt av Stortinget i desember 2023, jf. endringslov 20. desember 2023 nr. 110, og trådte i hovedsak i kraft 1. september 2024. Endringene innebærer forbedringer av de strafferettslige reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. I tillegg har påtalemyndigheten fått flere verktøy for å forebygge ungdomskriminalitet. Blant annet utvides virkeområdet for påtalemyndighetens hjemmel til å nedlegge oppholdsforbud etter straffeprosessloven § 222 c, til også å omfatte ungdom mellom 15 og 18 år. Regjeringen prioriterte om lag 19 millioner kroner til iverksettelse av disse lovendringene i statsbudsjettet for 2024. Videre er det vedtatt at varetekt skal kunne gjennomføres som oppholdspåbud med elektronisk kontroll. Endringen gjelder for alle aldersgrupper. Regjeringen har i statsbudsjettet for 2025 foreslått 40 millioner kroner til iverksettelse av denne lovendringen.

Videre fremmet regjeringen Prop. 114 L (2023–2024) i juni 2024. Flere av endringene, som nettopp er vedtatt av Stortinget, legger til rette for at det lokalt kan etableres «hurtigspor» for rask pådømmelse av lovbrudd begått av gjerningspersoner under 18 år. I statsbudsjettet for 2025 har regjeringen foreslått 34 millioner kroner til iverksettelse av disse lovendringene, inkludert midler til etablering av «hurtigspor» for behandling av

straffesaker i Oslo der gjerningspersonen er under 18 år. Disse midlene inngår som en del av tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet i «Gjengpakke 2».

Når barn under 18 år må fengsles, skal dette fortrinnsvis foregå i egne ungdomsenheter. Det har de siste to årene vært kapasitetsutfordringer i ungdomsenhetene. I budsjettet for 2024 ble det derfor bevilget midler til to nye plasser ved Ungdomsenhet øst. Disse plassene er nå i bruk. I statsbudsjettet for 2025 foreslår regjeringen ytterligere 145 millioner kroner for å sikre tilstrekkelig antall plasser for plasser til mindreårige i 2025 og 2026, inkludert gjennomføring av varetekt med elektronisk kontroll. Disse midlene inngår også som en del av tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet i «Gjengpakke 2».

Jeg går nå over til å kommentere på de konkrete forslagene. Det er innhentet innspill fra Barne- og familiedepartementet og Kunnskapsdepartementet til merknaden til forslag nr. 5. For øvrig viser jeg også til min uttalelse til Dokument 8:10 S (2024–2025).

Forslag nr. 1: Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre adgang til å pålegge gjengkriminelle omvendt voldsalarm

Lovverket inneholder allerede flere hjemler som gir adgang til å pålegge såkalt omvendt voldsalarm – i lovverket omtalt som elektronisk kontroll. Elektronisk kontroll er et virkemiddel for å sikre overholdelse av visse beskyttelsestiltak. Virkemidlet kan benyttes av retten, som etter straffeloven § 57 femte ledd kan beslutte elektronisk kontroll dersom det er nødvendig for å sikre at et idømt kontaktforbud skal bli overholdt. Etter straffeprosessloven § 222 g kan også påtalemyndigheten ilegge elektronisk kontroll for å sikre at et besøksforbud skal bli overholdt. De nevnte reglene ble utvidet ved endringslov 20. desember 2023 nr. 111, etter forslag fra regjeringen, og trådte i kraft 8. april 2024. Ved endringslov 20. desember 2023 nr. 110 ble det også innført en ny bestemmelse i straffeprosessloven § 184 b, som gir retten adgang til å beslutte at fengsling skal gjennomføres som oppholdspåbud med elektronisk kontroll dersom vilkårene for fengsling er oppfylt og slik gjennomføring utenfor fengsel anses egnet. Bestemmelsen har ikke trådt i kraft.

De nevnte reglene er generelle og ikke begrenset til visse former for kriminalitet eller visse kategorier kriminelle. Dersom en trusselutøver har gjengtilknytning, kan imidlertid dette være et moment som tillegges vekt i vurderingen av om elektronisk kontroll skal benyttes i den enkelte saken. Eventuelle særregler for gjengkriminelle kan virke være kompliserende. Det som er viktig er at vi har regler som anvendelige slik at politi/påtalemyndigheten gis anledning til å drive effektiv kriminalitetsbekjempelse.

Jeg viser for øvrig til mine kommentarer til forslag nr. 4 nedenfor.

Forslag nr. 2: Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utvide påtalemyndighetens mulighet til å ilegge multikriminelle gjengmedlemmer oppholdsforbud uten domstolsbehandling

Straffeprosessloven § 222 a gir påtalemyndigheten hjemmel til å nedlegge besøksforbud. Et besøksforbud kan blant annet gå ut på at den forbudet retter seg mot, forbys å oppholde seg på et bestemt sted, jf. § 222 a andre ledd. Bestemmelsen gir hjemmel til å

nedlegge forholdsvis vidtgående forbud. I HR-2019-1078-U var for eksempel en person i en avgrenset periode ilagt forbud mot å oppholde seg i Arendal sentrum.

Besøksforbud kan etter § 222 a første ledd nedlegges dersom det er grunn til å tro at personen ellers vil begå en straffbar handling overfor en annen person, forfølge en annen person, på annet vis krenke en annens fred eller begå ordensforstyrrelser som er særlig belastende for en annen person. Forbudet kan nedlegges for å beskytte en eller flere enkeltpersoner, men også til beskyttelse for en nærmere avgrenset krets av personer, jf. første ledd andre punktum. Det kan være aktuelt å beskytte et høyt antall ikke navngitte personer. I nevnte HR-2019-1078-U var den beskyttede kretsen angitt som et «et ungdomsmiljø – som slik retten har forstått det i større eller mindre grad har en form for relasjon til A – hovedsakelig i aldersgruppen 13 til 20 år i Arendal kommune, som regelmessig oppholder seg/ferdes i Arendal sentrum».

Påtalemyndigheten har også adgang til å ilegge oppholdsforbud etter straffeprosessloven § 222 b. Bestemmelsen retter seg mot personer med tilknytning til voldelige grupper, og kan benyttes for å hindre skade på personer som bor eller oppholder seg i nærheten av tilholdsstedet for en av gruppene. Når særlige grunner taler for det, kan forbudet også gjelde for en annen bestemt eiendom, jf. § 222 b første ledd andre punktum. Formålet med bestemmelsen er særlig å kunne nedlegge oppholdsforbud overfor medlemmer av motorsykelklubber som utøver vold i oppgjør med andre klubber, men bestemmelsen er ikke begrenset til slike grupper, jf. Ot.prp. nr. 85 (1996–97) punkt 1 side 1.

Videre kan påtalemyndigheten ilegge oppholdsforbud overfor barn og unge etter straffeprosessloven § 222 c. Bestemmelsen er ment å gi politiet mulighet til effektivt å kunne følge opp barn og unge som oppholder seg i belastede og kriminelle miljøer, som et forebyggende og beskyttende tiltak. Paragraf 222 c første ledd fastsetter at påtalemyndigheten kan forby et barn under 15 år å oppholde seg på et bestemt sted dersom det er grunn til å tro at opphold på stedet øker faren for at barnet begår en ellers straffbar handling. Tiltaket må være nødvendig og forholdsmessig, jf. straffeprosessloven § 170 a. Ved ovenfor nevnte endringslov 20. desember 2023 nr. 110 ble adgangen til å ilegge oppholdsforbud etter § 222 c utvidet til også å gjelde barn mellom 15 og 18 år. Endringen trådte i kraft 1. september 2024. Bakgrunnen for utvidelsen var behovet for større grad av kontroll med enkelte ungdomsmiljøer og mulighet til å forebygge at utsatte ungdommer blir rekruttert inn i et kriminelt miljø, jf. Prop. 139 L (2022–2023) punkt 29.1.4.1 side 247.

Straffeprosessloven inneholder følgelig allerede i dag flere hjemler som gir påtalemyndigheten vidtrekkende mulighet til å ilegge oppholdsforbud når det er behov for dette, også overfor dem som i forslaget omtales som «multikriminelle» – både for å beskytte andre personer (straffeprosessloven §§ 222 a og 222 b) og, for barn og unge, til beskyttelse for vedkommende selv (§ 222 c).

Mitt departement vurderer fortløpende om det er behov for endringer i disse reglene. Det geografiske og tidsmessige omfanget av besøksforbud ble nylig vurdert i forarbeidene til ovenfor nevnte endringslov 20. desember 2023 nr. 111, Prop. 128 L (2022–2023) punkt 9.5 side 59–60. Departementet uttalte her blant annet at:

«Dersom et besøksforbud ikke kan begrunnes med at det er risiko for inngrep i noen bestemte personers rettigheter eller friheter slik at det foreligger konkrete motstridende interesser, vil imidlertid adgangen til å gjøre inngrep i noens bevegelsesfrihet være mer begrenset. Etter departementets syn er det derfor neppe hensiktsmessig å åpne for at det kan ilegges besøksforbud til beskyttelse for alle som til enhver tid måtte oppholde seg i et større område.»

I forarbeidene til nevnte endringslov 20. desember 2023 nr. 110, Prop. 139 L (2022–2023) punkt 29.1.4.1 side 247, ble det vurdert om det var behov for å utvide 222 c ytterligere, for eksempel til å omfatte unge voksne i alderen 18 til 24 år. Under henvisning til bestemmelsens formål og inngrepets karakter fant departementet imidlertid ikke grunnlag for å foreslå en slik utvidelse.

Det som er viktig er at politiet har de hjemlene de trenger for å drive effektiv kriminalitetsbekjempelse, samtidig som regelverket må treffe etter intensjonen.

Forslag nr. 3: Stortinget ber regjeringen legge til rette for å innføre permanent områdebevæpning i utsatte områder. Politimestrene skal få større myndighet til å avgjøre hvor permanent områdebevæpning skal iverksettes

Norsk politi er som hovedregel ubevæpnet i den daglige tjenesten, men alt operativt tjenestepersonell i politiet er utdannet og trent til å bruke skytevåpen. For å sikre rask responstid og god beredskap har alle politiets patruljebiler fremskutt lagring av våpen. Politiet har i dag adgang til bevæpning ved sårbare objekter og til patruljering mellom disse - såkalt områdebevæpning. Etter samtykke fra departementet kan Politidirektoratet beslutte bevæpning mellom sårbare objekter i et avgrenset område inntil ett år av gangen. Det er innført tidsbegrenset bevæpning ved både Oslo lufthavn Gardermoen og Bergen lufthavn Flesland, men mitt departement har ikke mottatt noen anmodning om områdebevæpning.

Spørsmålet om bevæpning av norsk politi har de siste årene vært grundig utredet og vurdert blant annet i NOU 2017:9 Politi og bevæpning og sist en i vurdering som en del av flere tema i Maktmiddelutvalgets rapport – Politiets bruk av maktmidler. Maktmiddelutvalget har sett på politiets samlede bruk av maktmidler og presenterer et oppdatert kunnskapsgrunnlag. Utvalget beskriver, vurderer og anbefaler forskjellige modeller og tiltak. Maktmiddelutvalgets rapport har vært på høring og mitt departement jobber med å vurdere og følge opp ulike forslag. Det er for tidlig å konkludere når det gjelder eventuelle endringer av politiets adgang til bevæpning, herunder evt muligheter for geografiske begrensninger.

Forslag nr. 4: Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å sikre politiet hjemmel til å benytte fotlenke på personer som er ilagt oppholdsforbud

Som nevnt over gir straffeprosessloven § 222 a hjemmel til å nedlegge besøksforbud, som blant annet kan gå ut på at den forbudet retter seg mot, forbys å oppholde seg på et bestemt sted, jf. § 222 a andre ledd. Etter de ovenfor nevnte lovendringene som trådte i kraft 8. april 2024, jf. endringslov 20. desember 2023 nr. 111, kan påtalemyndigheten

ilegge elektronisk kontroll (fotlenke) av besøksforbud eller kontaktforbud dersom den forbudet retter seg mot, med skjellig grunn mistenkes for brudd på forbudet, og elektronisk kontroll anses nødvendig for at forbudet skal bli overholdt, jf. straffeprosessloven § 222 g første ledd første punktum. I særlige tilfeller kan elektronisk kontroll av besøksforbud også ilegges når det antas påkrevd for å hindre at noen begår en straffbar handling mot en annen person, selv om det ikke er skjellig grunn til mistanke om brudd på forbudet, jf. § 222 g første ledd tredje punktum. Elektronisk kontroll må i alle tilfeller være nødvendig og forholdsmessig, jf. straffeprosessloven § 170 a.

Som det er redegjort for i Prop. 128 L (2022–2023) punkt 4.3, er elektronisk kontroll et inngripende tiltak, som får betydelige konsekvenser for den som får det ilagt. Samtidig må også interessene til den som forbudet skal beskytte, ivaretas. Etter mitt syn balanserer straffeprosessloven § 222 g i sin nåværende form disse hensynene på en god måte. Jeg utelukker ikke at det på sikt kan være aktuelt å se nærmere på om det er behov for ytterligere justeringer av adgangen til å ilegge elektronisk kontroll overfor personer som er ilagt forbud mot å oppholde seg på bestemte steder. Det er naturlig å vurdere om reglene har hatt ønsket effekt etter at de har virket noe tid.

Forslag nr. 5: Stortinget ber regjeringen legge til rette for kvelds åpne skoler og fritidsaktiviteter, særlig rettet mot barn og unge i lavinntektsfamilier og i levekårsutsatte områder

Det er innhentet innspill fra Barne- og familiedepartementet og Kunnskapsdepartementet til merknaden til denne besvarelsen.

Jeg er enig i at forebygging er svært viktig og at meningsfulle fritidsaktiviteter og inkluderende møteplasser kan være et godt tiltak i den sammenheng. Jeg er kjent med at kommuner har møteplasser og åpne skoler som barn og unge kan benytte seg av på ettermiddag og kveldstid. Områdesatsingene i levekårsutsatte områder i Oslo og andre store byer prioriterer tiltak for å legge til rette for gode oppvekst- og nærmiljøer.

Tilskuddsordningen *Tilskudd til inkludering av barn og unge* har i perioden 2022–2024 blitt styrket med til sammen 231 millioner kroner, og utgjør i 2024 totalt 758 millioner kroner. Gjennom ordningen kan kommuner, frivillige organisasjoner og andre private aktører søke om tilskudd til prosjekter for å inkludere utsatte barn og unge i ferie- og fritidsaktiviteter, åpne møteplasser og utdanningsløp.

Som en del av arbeidet mot sosial ulikhet vil regjeringen våren 2025 legge frem en stortingsmelding om sosial mobilitet og sosial utjevning for barn og unge og familiene deres. For å lykkes må vi se bredt og helhetlig på livet til barn og unge. Vi må ta grep på arenaene der de og foreldrene deres er, slik som barnehage, skole, helsetilbud og fritidsaktiviteter. Dette er et arbeid som flere departementer samarbeider om – Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Kulturdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet. Formålet med meldingen er å forsterke politikken for å redusere sosiale forskjeller og motvirke at dårlige levekår går i arv.

Forslag nr. 6: Stortinget ber regjeringen fjerne hindre i taushetsplikten som gjør at informasjon ikke kan utveksles mellom politi, kommune, fylkeskommune, skole og barnevern om unge i risikozonen for kriminalitet

I forbindelse med stortingets behandling av Prop. 139 L (2022–2023) om endringer i konfliktrådsloven, straffeloven og straffeprosessloven mv. (strafferettslige reaksjoner for ungdom og varetekt med elektronisk kontroll) og to representantforslag om gjeng- og organisert kriminalitet, ble det fattet vedtak i Stortinget om å foreta en juridisk gjennomgang av relevant lovverk om taushetsplikt og informasjonsplikt for alle relevante instanser som jobber med barn og unge som har høy risiko for å begå alvorlig lovbrudd, med spesielt henblikk på mulighetsrommet for informasjonsflyt. Vedtaket er under behandling, og vil ses i sammenheng med arbeidet med regelverksutvikling for å motvirke gjengkriminalitet.

Forslag nr. 7: Stortinget ber regjeringen sørge for én-til-én-oppfølging av unge i faresonen for kriminalitet gjennom flere kommunale samarbeidsprosjekter

Tett oppfølging kan være løsningen for barn og unge i faresonen. Kommunene velger ulike løsninger for slik oppfølging. Noen kommuner har etablert mentorer eller losere som følger opp utsatte barn og unge. De som gjennomfører ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging følges opp av et tverretattlig oppfølgingsteam som skal hjelpe ungdommene med ulike utfordringer. Også barn som mottar hjelpetiltak fra barnevernet kan få tett oppfølging gjennom ulike terapeutiske programmer. Det er viktig at barn og unge får hjelp til sine utfordringer fra et tverrsektorielt og koordinert tjenesteapparat som finner frem til den enkeltes ressurser og muligheter.

Forslag nr. 8: Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som sikrer politiet hjemmel til å pålegge mindreårige og foreldre å møte politiet før lovbrudd blir begått.

Politiet har i dag hjemmel i politiloven § 13 til å pålegge barn og foresatte å møte for politiet til samtale. Hvis barnet og foresatte har fått innkallingen og uteblir fra samtalen, kan politiet beslutte å hente dem til samtalen. Innkalling kan skje dersom det er «grunn til å tro» barnet har begått en straffbar handling. Det vil si at det ikke er krav om sannsynlighetsovervekt. Formålet skal være å forebygge en kriminell utvikling hos en ung person som politiet mener befinner seg i en utsatt posisjon for dette.

Slik jeg forstår forslaget vil forslagstillerne fjerne vilkåret «grunn til å tro» at det er begått en straffbar handling, altså en lavere terskel for innkalling. Jeg minner om at et brudd på oppmøteplikten vil innebære at politiet om nødvendig vil kunne avhente barn og foresatte. Som grunnlag for en slik bruk av makt bør det foreligge et mistankegrunnlag utover en ren bekymring.

Bekymrings samtalen har vært et sentralt verktøy i politiets forebyggende arbeid overfor barn og unge. Det er imidlertid begrenset kunnskap om effekten av disse samtalerne, herunder om og i hvilken grad de faktisk forebygger ny kriminalitet og påvirker andre viktige såkalte livsløpsutfall, som deltakelse i utdanning og arbeid. Det er gjennomført

flere nordiske studier om bekymringssamtalen, men det foreligger ikke forskning som viser om metoden er effektiv eller ikke. Studiene tilsier at det er behov for mer kunnskap også om effekten av bekymringssamtalene som gjennomføres av norsk politi. Justis- og beredskapsdepartementet har derfor sendt på høring forslag til endringer i politiregisterforskriften som innebærer at politiet vil kunne utlevere opplysninger fra bekymringssamtaler til forskning. Høringen er nylig avsluttet og regelendringene ble vedtatt og trådte i kraft 19. november.

Det vises for øvrig til verdien av lokalt politi med kunnskap om det lokale kriminalitetsbildet og befolkningen som bor i området.

Før det vurderes å endre vilkårene for pliktige bekymringssamtaler, bør ordningen som sådan gjennomgås og vurderes.

Forslag nr. 9: Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som hjemler idømmelse av oppholdsforbud i bestemte områder i bestemte tidsrom for den som dømmes for gjengrelatert kriminalitet

Straffeloven § 57 gir hjemmel for idømmelse av kontaktforbud, som blant annet kan gå ut på at den forbudet retter seg mot, forbys å oppholde seg i bestemte områder, jf. § 57 andre ledd. Forbudet kan begrenses til bestemte tider på døgnet. Et slikt oppholdsforbud kan ilegges den som har begått en straffbar handling, når det er grunn til å tro at personen ellers vil begå en straffbar handling overfor en annen person, forfølge en annen person eller på annet vis krenke en annens fred. Bestemmelsen er generell, og gjelder uavhengig av om vedkommende dømmes for gjengrelatert kriminalitet eller andre former for kriminalitet. Kontaktforbud ilegges for en bestemt tid inntil fem år eller, når særlige grunner tilsier det, på ubestemt tid, jf. § 58 andre ledd første punktum.

Straffeloven § 57 gir dermed hjemmel for å idømme forbud mot opphold i bestemte områder i bestemte tidsrom for dem som dømmes for gjengrelatert kriminalitet.

Regjeringen tar den organiserte kriminaliteten svært alvorlig, følger opp Hurdalsplattformen og styrker arbeidet mot kriminelle nettverk nasjonalt og gjengkriminaliteten særlig i Oslo. I dette ligger det også at jeg fortløpende vurderer behovet for lov- og regelverksendringer. I dette arbeidet er det relevant å se på hva som er gjort i Danmark og Sverige. Jeg er kjent med at det i Danmark i 2021 ble innført en adgang for retten til å idømme forbud mot å oppholde seg på serveringssteder og i nærmere bestemte soner på nattestid i opptil 2 år for den som dømmes for nærmere angitte former for kriminalitet, uten at det stilles krav om at forbudet er til beskyttelse for en annen person. Jeg er ikke avvisende til at det kan bli aktuelt å foreslå å supplere adgangen etter straffeloven § 57 med en slik regel. Regjeringen vurderer et bredt spekter av tiltak kontinuerlig. Et eventuelt lovforslag om dette må imidlertid utredes grundig. Et oppholdsforbud griper inn i grunnlovs- og konvensjonsfestede rettigheter, herunder bevegelsesfriheten, jf. Grunnloven § 106 og EMK tilleggsprotokoll 4 artikkel 2. Disse rettighetene må avveies mot andre personers rettigheter og friheter og samfunnets beskyttelsesbehov. Hvis det ikke kan påvises et konkret behov for å beskytte angitte personers rettigheter og friheter, vil antakelig muligheten til å gjøre inngrep

være mer begrenset. Det må også vurderes om slike særregler er hensiktsmessige, eller om de i stedet kan være kompliserende og dermed virke mot sin hensikt, og hvordan de eventuelt kan utformes på en måte som treffer etter hensikten.

For øvrig nevner jeg at det etter forslag fra regjeringen i ovenfor nevnte Prop. 139 L (2022–2023) nylig ble åpnet for at kontaktforbud etter § 57 kan ilegges sammen med ungdomsstraff, jf. endringslov 20. desember 2023 nr. 110. Endringen trådte i kraft 1. september 2024. Videre har regjeringen i Prop. 114 L (2023–2024) foreslått at det i saker om ungdomsstraff skal kunne settes særvilkår om blant annet oppholdsforbud som nevnt i straffeloven § 37 første ledd bokstav a, se proposisjonen punkt 3.4. Disse endringene er nettopp vedtatt av Stortinget. Regjeringens tiltak på dette området legger til rette for en mer utstrakt bruk av oppholdsforbud som virkemiddel i straffesaker mot ungdom. Dette er positivt med tanke på kriminalitetsbekjempelse.

Forslag nr. 10: Stortinget ber regjeringen utrede nødvendige lovendringsforslag for å innføre visitasjonssoner for våpenkontroll

I politiets arbeid går det et skille mellom det forebyggende sporet og det reaktive sporet, altså straffesakssporet. Dette skillet er av betydning for hvilke virkemidler politiet har adgang til å benytte. Politiets forebyggende tiltak gjennomføres *før* det er mistanke om straffbare handlinger er begått. Formålet er å forhindre kriminalitet. Det er først når det er mistanke, eller rimelig grunn til å anta at en straffbar handling er begått, politiet har adgang til å benytte seg av straffeprosessuelle tvangsmidler som ransaking mv.

Det er etablert en mulighet for visitasjon utenfor straffesakssporet. Politiloven § 7 a åpner for at politiet på offentlig sted kan visitere person eller kjøretøy når det er grunn til å undersøke om noen er i besittelse av eller oppbevarer våpen. Slik visitasjon kan bare foretas for å hindre straffbare handlinger som krenker noens liv, helse eller frihet, og bare i situasjoner eller på steder hvor slike straffbare handlinger erfaringsmessig finner sted, eller i situasjoner eller på steder hvor det er grunn til å anta at noen planlegger eller forbereder slike straffbare handlinger. Visitasjon etter politiloven § 7 a må – i likhet med andre inngrep politiet foretar – utføres så hensynsfullt og skånsomt som mulig.

Jeg mener visitasjonssoner i bestemte områder kan være et nyttig virkemiddel. Jeg vurderer hvordan vi i Norge kan innføre lignende ordninger som det er gjort i Danmark og Sverige. En eventuell utvidelse av visitasjonsadgangen ut over det politiet har adgang til i dag krever grundige vurderinger sett opp mot retten til privatliv og hensynet til å unngå vilkårlighet og usaklig diskriminering. Både Danmark og Sverige har regler som åpner opp for visitasjon i bestemte områder, men reglene og vilkårene for opprettelsen av slike soner er ganske forskjellige i de to landene. Dette gjør at jeg mener vi må vurdere hvilke av de to løsningene som eventuelt vil være best tilpasset norske forhold. Jeg er opptatt av at slike virkemidler skal bygge på grundige utredninger.

Forslag nr. 11: Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre at vold og tvang av særlig ydmykende karakter straffes

Jeg deler forslagsstillernes bekymring over forekomsten av volds- og tvangslovbrudd av ydmykende karakter i kriminelle ungdomsmiljøer. Det er imidlertid noe uklart for meg hva forslagsstillerne mener når de skriver at lovverket ikke er tilstrekkelig klart på at denne typen handlinger er uakseptable. Både vold og ulike former for tvangsbruk er allerede straffbart, jf. straffeloven kapittel 25 om voldslovbrudd og kapittel 24 om vern av den personlige frihet og fred. Straffeloven inneholder riktignok ikke noe straffebud som spesifikt retter seg mot vold og tvang *av særlig ydmykende karakter*, men dette er forhold som inngår i vurderingen av om et lovbrudd er grovt, se for eksempel straffeloven §§ 272 og 273 om hhv. grov kroppskrenkelse og grov tvang, og er uansett et skjerpene moment under straffutmålingen.

Forslagsstillerne viser særlig til situasjoner hvor unge filmer mens de utsetter andre eller tvinger andre til å utsette seg selv for ydmykende handlinger, og påpeker at spredning av slike videoer får store konsekvenser for de som rammes. Til dette vil jeg bemerke at deling av bilde, film eller lydopptak av noen som utsettes for vold eller andre ydmykninger, etter omstendighetene kan straffes etter straffeloven § 267 a om deling av krenkende bilder mv.

I lys av den teknologiske utviklingen må vi til enhver tid vurdere om det regelverket vi har er godt nok. Norsk lovgivningen bygger imidlertid ofte på teknologinøytrale bestemmelser, særlig i straffeloven. Jeg vil fremheve at lovverket i dag inneholder et strafferettslig vern mot vold og tvang av særlig ydmykende karakter.

Forslag nr. 12: Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre at straffene for flere straffbare forhold begått samtidig økes

Jeg mener det er viktig at vi har strafferammer som gir domstolene adgang til å idømme strenge straffer når handlingene tilsier det. Gjentatte straffbare handlinger skal straffes strengt. Grov -, alvorlig -, organisert kriminalitet skal straffes strengt. Tilstrekkelige strafferammeregler skal derfor gi rom for domstolene til å fastsette straffer som i nødvendig utstrekning gjenspeiler alvoret i saker hvor en lovbrøyer har begått flere lovbrudd.

Når det skal utmåles en samlet fengselsstraff for flere lovbrudd, gjelder reglene i straffeloven § 79 bokstav a. Bestemmelsen fastslår at fengselsstraffen – det vil si strafferammen – i disse tilfellene kan forhøyes inntil det dobbelte, men ikke i noe tilfelle med mer enn 6 år og aldri ut over 21 år. For personer som var under 18 år på handlingstidspunktet, kan ikke fengselsstraffen forhøyes ut over 15 år. Forhøyelse av fengselsstraffen regnes av lengstestrafen i det strengeste straffebudet. Straffen kan imidlertid aldri bli lenger enn summen av lengstestrafene.

Straffeloven § 79 bokstav a bygger på *straffskjerpelsesprinsippet*, som går ut på at en samlet straff skal utmåles innenfor en forhøyet strafferamme. Et annet prinsipp for straffutmåling er *kumulasjonsprinsippet*. Dette prinsippet går ut på at straffen utmåles fullt ut for hvert enkelt lovbrudd, og deretter uavkortet legges sammen til en samlet straff. Straffskjerpelsesprinsippet medfører at den samlede straffen i mange tilfeller blir lavere enn hvis straffen for de enkelte lovbruddene fastsettes særskilt (kumulasjonsprinsippet). Som påpekt av Høyesterett i HR-2024-1901-A innebærer ikke

anvendelse av straffskjerpelsesprinsippet at det ses ulikt på alvoret av de ulike krenkelser når det utmåles traff for flere lovbrudd, men at det er tale om en metode for å finne frem til en samlet straff som skal ta opp i seg alvoret av flere overtredelser, samtidig som straffen ikke skal bli urimelig lang.

Forslagsstillerne har ikke gitt noen nærmere begrunnelse for forslaget eller sagt noe om hva slags lovendringsforslag de ser for seg, det er således noe krevende å gi noen nærmere vurdering av det.

Forslag nr. 13: Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre en kraftig skjerpelse av straffenivået for ulovlig våpenbesittelse

Jeg er enig med forslagsstillerne i at ulovlig besittelse og bruk av våpen i kriminelle miljøer er et alvorlig problem. Derfor er det vide strafferammer som gir rom for å idømme strenge straffer for slik kriminalitet. Straffeloven og våpenloven har flere straffebud som rammer ulovlig befatning med våpen.

Strafferammen for ulovlig bevæpning på offentlig sted er bot eller fengsel inntil 1 år, jf. straffeloven § 189. Hvis den ulovlige bevæpningen med skytevåpen er grov, noe som blant annet beror på hvilken type våpen det er snakk om og om bevæpningen er særlig farlig eller samfunnsskadelig, er strafferammen bot eller fengsel inntil 3 år, jf. straffeloven § 189 a. Befatning med skytevåpen mv. med hensikt om å begå en straffbar handling, straffes med fengsel inntil 6 år, jf. straffeloven § 191 a. Grov overtredelse av § 191 a straffes med fengsel inntil 10 år, jf. straffeloven § 191 b. Vurderingen av om overtredelsen er grov, beror blant annet på om den straffbare handlingen som befatningen tok sikte på, ville volde fare for betydelig skade på kropp, eiendom eller miljø, og ville være særlig farlig eller samfunnsskadelig.

Våpenloven har regler om at den som vil erverve eller ha skytevåpen, må ha tillatelse fra politiet, jf. våpenloven § 5. Ulovlig erverv eller besittelse av skytevåpen straffes etter våpenloven § 39 med bot eller fengsel inntil 3 måneder. Den som gjentatt eller på graverende måte overtrer våpenlovens bestemmelser om blant annet ulovlig erverv og besittelse av skytevåpen, straffes for ulovlig befatning med skytevåpen etter straffeloven § 190. Strafferammen er i disse tilfellene bot eller fengsel inntil 2 år. Hvis den ulovlige befatningen med skytevåpen anses som grov, er strafferammen bot eller fengsel inntil 6 år, jf. straffeloven § 191. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, har det blant annet betydning om den er særlig farlig eller samfunnsskadelig.

Jeg er kjent med at Høyesterett nylig i HR-2024-1629-A, har vurdert straffutmålingen i en konkret forhold. I lys av ny rettspraksis vil det alltid være naturlig å vurdere lovgivningen på området. Før man foreslår konkrete lovendringer må det gjennomføres grundige vurderinger.

Våpenbruk i det offentlige rom er svært alvorlig. Det kan øke risikoen for at tilfeldige rammes og skape en følelse av utrygghet i befolkningen. Det kan derfor være aktuelt å vurdere lovendringer som innebærer en heving av straffenivået for denne typen lovbrudd.

Jeg bemerker at det etter forslag fra regjeringen i Prop. 139 L (2022–2023) nylig ble åpnet for strengere reaksjoner mot lovbrutere under 18 år, jf. endringslov 20. desember 2023 nr. 110. Blant annet ble det åpnet for at ungdomsstraff på nærmere vilkår kan idømmes sammen med ubetinget fengselsstraff i inntil 6 måneder. Tidsbegrensningen på 6 måneder ble for øvrig foreslått fjernet i Prop. 114 L (2023–2024), se proposisjonen punkt 4.4, og denne endringen er nettopp vedtatt av Stortinget. Videre ble det blant annet åpnet for at ungdomsstraff kan kombineres med elektronisk kontroll – både ved idømmelse (kontaktforbud), jf. straffeloven § 52 d bokstav b, og dersom ungdommen bryter vilkårene for ungdomsstraffen, jf. straffeloven § 52 c fjerde og femte ledd.

Forslag nr. 14: Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å kriminalisere utnyttelse av barn og unge til ulovlig virksomhet. Lovverket bør gjøre det straffbart å ansette, betale, instruere, overlevere eiendeler til eller på annen måte involvere noen som er under 18 år, i kriminell virksomhet

Jeg er enig med forslagsstillerne i at det er klart straffverdig å utnytte barn og unge til å delta i kriminell virksomhet. Det finnes ingen straffebud som rammer denne typen handlinger direkte, men slik utnyttelse vil fort kunne straffes som medvirkning til lovbrudd, jf. straffeloven § 15. En slik kriminalisering som den forslagsstillerne etterspør, kan være hensiktsmessig, men må vurderes nøye for å sikre at vilkårene rammer etter hensikten og at de ikke favner for vidt. Behovet for en slik vurdering er noe jeg allerede er oppmerksom på, og mitt departement vil derfor utrede spørsmålene nærmere i nær dialog med politiet og påtalemyndighet i tilknytning til andre mulige lovendringer på dette feltet som det jobbes med. Jeg kommer tilbake til Stortinget når jeg har fått sett nærmere på behovet for lovendringer. Det er for tidlig å si noe om hvordan endelig innretning blir.

Forslag nr. 15: Stortinget ber regjeringen sikre at utlendinger som har begått eller som det er grunn til å tro at vil komme til å begå kriminalitet, bortvises eller utvises fra landet raskere

Jeg er helt enig i at det er viktig at de som begår kriminalitet i Norge raskt skal kunne utvises eller bortvises fra landet, og jeg ser på dette som et viktig kriminalitetsforebyggende tiltak. Slike saker har høy prioritert i utlendingsforvaltningen, og Utlendingsdirektoratet (UDI) har etablert flere ordninger for å gi særskilt prioritet til utvalgte kategorier av saker om bortvisning og utvisning.

For det første gjelder dette saker hvor utlendingen ikke har oppholdstillatelse i Norge eller er vernet mot retur. I disse sakene gis det normalt heller ikke utsatt iverksetting i påvente av endelig vedtak, og uttransportering kan i utgangspunktet skje umiddelbart etter vedtak. Det er etablert en egen haste- og beredskapsvaktordning i UDI som politiet og grensekontrollen kan kontakte for håndtering av disse sakene. Vakttelefonen i UDI er operativ både på dagtid, kveldstid (til kl. 23.00) og i helger (kl. 11.00-23.00).

For det andre er det etablert en egen prosedyre for prioritert saksgang i politiet og UDI for tilfeller hvor utlendingen kan utgjøre en trussel mot grunnleggende nasjonale interesser eller begå annen alvorlig samfunnsskadelig kriminalitet. Disse sakene kan ofte omfatte personer med oppholdstillatelse i Norge eller personer med en bakgrunn

som gjør sakene mer krevende, og den totale saksbehandlingstiden kan bli lengre enn i saker som faller inn under haste- og beredskapsvakten.

Det er også en egen hurtigprosedyre for saker som omhandler grov vold eller vold i nære relasjoner. Videre prioriterer utlendingsforvaltningen utvisningssaker hvor en utlending soner fengselsstraff i Norge. I disse tilfellene legges det vekt på at vedtak om utvisning skal foreligge før løslatelsesdato, der det er mulig.

I mange tilfeller vil imidlertid situasjonen være at de som er utenlandske borgere og som er involvert i ungdomskriminalitet, kan være født her, har bodd her svært lenge, har oppholdstillatelse eller kommer fra land som krever særskilte asylrettslige eller EØS-rettslige vurderinger mv. Utvisningsvurderingene er derfor ofte utfordrende og kan ta tid, eller det viser seg at utvisning ikke er et aktuelt eller riktig tiltak og at det i stedet må følges opp med andre preventive tiltak utenfor utlendingssporet.

Med hilsen

Emilie Mehl

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
24/6851 - MTH

Dato
02.12.2024

Dokument 8:10 S (2024–2025) Representantforslag om å bekjempe ungdoms- og gjengkriminalitet og ta tryggheten tilbake – uttalelse

Jeg viser til oversendelse 18. oktober 2024 av et representantforslag fra Helge André Njåstad, Sylvi Listhaug og Tor André Johnsen om å bekjempe ungdoms- og gjengkriminalitet og ta tryggheten tilbake (Dokument 8:10 S (2024–2025)).

Regjeringen er opptatt av å forebygge og bekjempe organisert og gjengrelatert kriminalitet og å forebygge ungdomskriminalitet. Som også nevnt i min uttalelse til Dokument 8:7 S (2024–2025) *Representantforslag om en forsterket kamp mot ungdomskriminalitet*, har flere av tiltakene regjeringen har gjennomført, og jobber med, direkte relevans for bekjempelse av de kriminelle nettverkene og gjenger. Det gjelder for eksempel tiltak mot økonomisk kriminalitet, der inndragning av utbytte og tiltak mot hvitvasking av penger er sentralt.

Også tiltakene mot ungdomskriminalitet, samt målrettede budsjetttildelinger er del av tiltak mot gjengene. I regjeringens første statsbudsjett ble det bevilget 200 millioner kroner til blant annet en varig styrket innsats mot gjengkriminalitet. 40 millioner kroner av disse ble særskilt tildelt Oslo politidistrikts innsats mot kriminelle miljøer og gjenger.

I 2024 ble politibudsjettet økt med:

- 15 millioner til forebygging av gjengkriminalitet i Oslo
- 80 millioner til et etterforskningsløft og styrket påtalemyndighet
- 50 millioner kroner til kampen mot økonomisk kriminalitet og kriminelle nettverk, hvor 15 millioner går til nytt bedragerisenter i Økokrim

I forbindelse med statsbudsjettet for 2025 lanserer regjeringen «Gjengpakke 2». Regjeringen foreslår med dette å sette av 2,8 milliarder kroner til bekjempelsen av

kriminalitet til neste år. 2,4 milliarder kroner går til å styrke arbeidet mot kriminelle nettverk, kriminelle gjenger og organisert kriminalitet og grunnfinansieringen av politiet, blant annet for å få flere politifolk i gatene. Regjeringen foreslår også 405 millioner kroner til målrettede tiltak til forebygging av barne- og ungdomskriminalitet. I nysalderingen for 2024 er det i tillegg foreslått 37,5 millioner kroner for å muliggjøre en rask iverksettelse av tiltak knyttet til økt kapasitet for mindreårige i kriminalomsorgen og lovendringer om strafferettslige reaksjoner for ungdom.

Regjeringen har styrket innsatsen mot organisert kriminalitet, kriminelle gjenger og kriminelle nettverk med 300 millioner kroner i 2024 i revidert nasjonal budsjett 2024, med en varig styrking på 600 millioner kroner i året fra 2025 som inngår i økningen i politiet på 2,4 milliarder kroner. Dette er en vesentlig forsterkning av politiets evne til å iverksette tiltak, inkludert økt bemanning. Som en del av de 2,4 milliardene til politiet, foreslås også 90 millioner kroner til bekjempelse av økonomisk kriminalitet og kriminelle bakmenn. Satsingen skal gjøre det mulig å identifisere de ulike kriminelle aktørene gjennom bedre etterretning og økt oppdagelsesrisiko, samt økt kapasitet til å etterforske og iretteføre kriminaliteten. Det er en målsetting å inndra langt mer utbytte fra den kriminelle økonomien og hindre rekrutteringen til nettverkene.

Styrkingen setter også politiet i stand til økt forebygging, økt tilstedeværelse og bedre beredskap i prioriterte områder. Kriminelle nettverk og gjenger har ingen plass i det norske samfunnet og satsningen på politiet er et tydelig signal om dette.

Regjeringen har også lagt frem to lovproposisjoner som begge blant annet skal sikre raskere og bedre reaksjoner for unge lovbrøyttere – Prop. 139 L (2022–2023) *Endringer i konfliktrådsloven, straffeloven og straffeprosessloven mv. (strafferettslige reaksjoner for ungdom og varetekt med elektronisk kontroll)* og Prop. 114 L (2023–2024) *Endringer i konfliktrådsloven og straffeloven mv. (strafferettslige reaksjoner for ungdom)*.

Forslagene i Prop. 139 L (2022–2023) ble enstemmig vedtatt av Stortinget i desember 2023, jf. endringslov 20. desember 2023 nr. 110, og trådte i hovedsak i kraft 1. september 2024. Endringene innebærer forbedringer av de strafferettslige reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. I tillegg har påtalemyndigheten fått flere verktøy for å forebygge ungdomskriminalitet. Blant annet utvides virkeområdet for påtalemyndighetens hjemmel til å nedlegge oppholdsforbud etter straffeprosessloven § 222 c, til også å omfatte ungdom mellom 15 og 18 år. Regjeringen prioriterte om lag 19 millioner kroner til iverksettelse av disse lovendringene i statsbudsjettet for 2024. Videre er det vedtatt at varetekt skal kunne gjennomføres som oppholdspåbud med elektronisk kontroll. Endringen gjelder for alle aldersgrupper. Regjeringen har i statsbudsjettet for 2025 foreslått 40 millioner kroner til iverksettelse av denne lovendringen.

Videre fremmet regjeringen Prop. 114 L (2023–2024) i juni 2024. Flere av endringene, som nettopp er vedtatt av Stortinget, legger til rette for at det lokalt kan etableres «hurtigspor» for rask pådømmelse av lovbrudd begått av gjerningspersoner under 18 år. I statsbudsjettet for 2025 har regjeringen foreslått 34 millioner kroner til iverksettelse av disse lovendringene, inkludert midler til etablering av «hurtigspor» for behandling av straffesaker i Oslo der gjerningspersonen er under 18 år. Disse midlene inngår som en del av tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet i «Gjengpakke 2».

Når barn under 18 år fengsles, skal dette fortrinnsvis foregå i egne ungdomsenheter. Det har de siste to årene vært kapasitetsutfordringer i ungdomsenhetene. I budsjettet for 2024 ble det derfor bevilget midler til to nye plasser ved Ungdomsenhet øst. Disse plassene er nå i bruk. I statsbudsjettet for 2025 foreslår regjeringen ytterligere 145 millioner kroner for å sikre tilstrekkelig kapasitet for mindreårige i 2025 og 2026, inkludert gjennomføring av varetekt med elektronisk kontroll, jf. omtalen av Prop. 139 L (2022–2023) ovenfor. Disse midlene inngår også som en del av tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet i «Gjengpakke 2».

Jeg går nå over til å kommentere på de konkrete forslagene. Det er innhentet innspill fra Barne- og familiedepartementet til besvarelsen av forslag nr. 16 og 21. For øvrig viser jeg også til min uttalelse til Dokument 8:7 S (2024–2025).

Forslag nr. 1: Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som hjemler idømmelse av forbud mot opphold i bestemte områder i bestemte tidsrom for den som dømmes for gjengrelatert kriminalitet.

Straffeloven § 57 gir hjemmel for idømmelse av kontaktforbud, som blant annet kan gå ut på at den forbudet retter seg mot, forbys å oppholde seg i bestemte områder, jf. § 57 andre ledd. Forbudet kan begrenses til bestemte tider på døgnet. Et slikt oppholdsforbud kan ilegges den som har begått en straffbar handling, når det er grunn til å tro at personen ellers vil begå en straffbar handling overfor en annen person, forfølge en annen person eller på annet vis krenke en annens fred. Bestemmelsen er generell, og gjelder uavhengig av om vedkommende dømmes for gjengrelatert kriminalitet eller andre former for kriminalitet. Kontaktforbud ilegges for en bestemt tid inntil fem år eller, når særlige grunner tilsier det, på ubestemt tid, jf. § 58 andre ledd første punktum.

Straffeloven gir dermed hjemmel for å idømme forbud mot opphold i bestemte områder i bestemte tidsrom for dem som dømmes for gjengrelatert kriminalitet.

Det er også i Dokument 8:7 S (2024–2025) etterlyst lovendringer som hjemler idømmelse av forbud mot opphold i bestemte områder i bestemte tidsrom for den som dømmes for gjengrelatert kriminalitet (forslag nr. 9). Som jeg påpekte i min uttalelse til justiskomiteen i den saken, tar regjeringen den organiserte kriminaliteten svært alvorlig, følger opp Hurdalsplattformen og styrker arbeidet mot kriminelle nettverk nasjonalt og gjengkriminaliteten særlig i Oslo. I dette ligger det også at jeg fortløpende vurderer behovet for lov- og regelverksendringer. I dette arbeidet er det relevant å se på hva som er gjort i Danmark og Sverige. Som jeg også påpekte i min uttalelse til forslag nr. 9 i Dokument 8:7 S (2024–2025), er jeg ikke avvisende til at det kan bli aktuelt å vurdere regler om oppholdsforbud for spesielle områder, slik som for eksempel serveringssteder og tilhørende områder, og uten at det stilles krav om at forbudet er til beskyttelse for en annen person, etter modell av den danske lovgivningen som forslagsstillerne viser til. Regjeringen vurderer et bredt spekter av tiltak kontinuerlig. Et eventuelt lovforslag om dette må imidlertid utredes grundig. Et oppholdsforbud griper

inn i grunnlovs- og konvensjonsfestede rettigheter, herunder bevegelsesfriheten, jf. Grunnloven § 106 og EMK tilleggsprotokoll 4 artikkel 2. Disse rettighetene må avveies mot andre personers rettigheter og friheter og samfunnets beskyttelsesbehov. Hvis det ikke kan påvises et konkret behov for å beskytte angitte personers rettigheter og friheter, vil antakelig muligheten til å gjøre inngrep være mer begrenset. Det må også vurderes om slike særregler er hensiktsmessige, eller om de i stedet kan være kompliserende og dermed virke mot sin hensikt, og hvordan de eventuelt kan utformes på en måte som treffer etter hensikten.

Jeg nevner for øvrig også at det ved idømmelse av betinget fengselsstraff eller samfunnsstraff kan settes som vilkår at domfelte overholder bestemmelser om blant annet oppholdssted, jf. straffeloven § 37 første ledd bokstav a og § 50 bokstav a. Videre nevner jeg at det etter forslag fra regjeringen i Prop. 139 L (2022–2023) nylig ble åpnet for at kontaktforbud etter straffeloven § 57 kan ilegges sammen med ungdomsstraff, jf. straffeloven § 52 d bokstav b, og at det kan fastsettes vilkår om kontakt- og oppholdsrestriksjoner ved brudd på vilkårene for straffegjennomføringen, jf. straffeloven § 52 c fjerde og femte ledd, jf. endringslov 20. desember 2023 nr. 110. Endringene trådte som nevnt i kraft 1. september 2024. Videre har regjeringen i Prop. 114 L (2023–2024) foreslått at det i saker om ungdomsstraff skal kunne settes særvilkår om blant annet oppholdsforbud som nevnt i straffeloven § 37 første ledd bokstav a, se proposisjonen punkt 3.4. Disse endringene er nettopp vedtatt av Stortinget. Regjeringens tiltak på dette området legger til rette for en mer utstrakt bruk av oppholdsforbud som virkemiddel i straffesaker mot ungdom. Dette er positivt med tanke på kriminalitetsbekjempelse.

Forslag nr. 2: Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre hjemmelsgrunnlag for elektronisk kontroll av ilagte oppholdsforbud.

Lovverket inneholder flere hjemler som gir adgang til å pålegge elektronisk kontroll av ulike tiltak som kan innebære forbud mot å oppholde seg i bestemte områder. Etter straffeloven § 57 femte ledd kan retten bestemme at det skal ilegges elektronisk kontroll av kontaktforbud, herunder forbud mot å oppholde seg i bestemte områder, i hele eller deler av perioden forbudet gjelder for, dersom det anses nødvendig for at forbudet skal bli opprettholdt. Videre ble det som nevnt innledningsvis etter forslag fra regjeringen i Prop. 139 L (2022–2023), innført en ny bestemmelse i straffeprosessloven § 184 b, som gir retten adgang til å beslutte at fengsling skal gjennomføres som oppholdspåbud med elektronisk kontroll dersom vilkårene for fengsling er oppfylt og slik gjennomføring utenfor fengsel anses egnet, jf. endringslov 20. desember 2023 nr. 111. Bestemmelsen har foreløpig ikke trådt i kraft, men regjeringen har i statsbudsjettet for 2025 foreslått 40 millioner kroner til iverksettelse av denne lovendringen.

Etter straffeprosessloven § 222 g kan også påtalemyndigheten beslutte elektronisk kontroll av et forbud om opphold på et bestemt sted som er ilagt etter reglene om besøksforbud, jf. straffeprosessloven § 222 a, eller etter reglene om kontaktforbud, jf. straffeloven § 57. Paragraf 222 g ble innført ved endringslov 20. desember 2023 nr. 111 etter forslag fra regjeringen i Prop. 128 L (2022–2023), og trådte i kraft 8. april 2024.

Vilkårene for at påtalemyndigheten kan ilegge elektronisk kontroll, er at den besøks- eller kontaktforbudet retter seg mot, med skjellig grunn mistenkes for brudd på forbudet, og elektronisk kontroll anses nødvendig for at forbudet skal bli overholdt, jf. § 222 g første ledd første punktum. I særlige tilfeller kan elektronisk kontroll av besøksforbud også ilegges når det antas påkrevd for å hindre at noen begår en straffbar handling mot en annen person, selv om det ikke er skjellig grunn til mistanke om brudd på forbudet, jf. § 222 g første ledd tredje punktum. Elektronisk kontroll etter § 222 g må i alle tilfeller være nødvendig og forholdsmessig, jf. straffeprosessloven § 170 a.

Som det er redegjort for i Prop. 128 L (2022–2023) punkt 4.3, er elektronisk kontroll et inngripende tiltak, som får betydelige konsekvenser for den som får det ilagt. Samtidig må også interessene til den som forbudet skal beskytte, ivaretas. Etter mitt syn balanserer de ovenfor nevnte hjemlene disse hensynene på en god måte. Som jeg også påpekte i min uttalelse til Dokument 8:7 S (2024–2025) (forslag nr. 4), utelukker jeg ikke at det på sikt kan være aktuelt å se nærmere på om det er behov for ytterligere justeringer av adgangen til å ilegge elektronisk kontroll overfor personer som er ilagt forbud mot å oppholde seg på bestemte steder. Det er naturlig å vurdere om reglene har hatt ønsket effekt etter at de har virket noe tid.

Forslag nr. 3: Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre innføring av visitasjonssoner for våpenkontroll.

I politiets arbeid går det et skille mellom det forebyggende sporet og det reaktive sporet, altså straffesakssporet. Dette skillet er av betydning for hvilke virkemidler politiet har adgang til å benytte. Politiets forebyggende tiltak gjennomføres før det er mistanke om straffbare handlinger er begått. Formålet er å forhindre kriminalitet. Det er først når det er mistanke, eller rimelig grunn til å anta at en straffbar handling er begått, politiet har adgang til å benytte seg av straffeprosessuelle tvangsmidler som ransaking mv.

Det er i tillegg etablert en mulighet for visitasjon utenfor straffesakssporet. Politiloven § 7 a åpner for at politiet på offentlig sted kan visitere person eller kjøretøy når det er grunn til å undersøke om noen er i besittelse av eller oppbevarer våpen. Slik visitasjon kan bare foretas for å hindre straffbare handlinger som krenker noens liv, helse eller frihet, og bare i situasjoner eller på steder hvor slike straffbare handlinger erfaringsmessig finner sted, eller i situasjoner eller på steder hvor det er grunn til å anta at noen planlegger eller forbereder slike straffbare handlinger. Visitasjon etter politiloven § 7 a må – i likhet med andre inngrep politiet foretar – utføres så hensynsfullt og skånsomt som mulig.

Som jeg også fremhevet i min uttalelse til justiskomiteen i anledning Dokument 8:7 S (2024–2025) (forslag 10), mener jeg visitasjonssoner i bestemte områder kan være et nyttig virkemiddel. Jeg vurderer hvordan vi i Norge kan innføre lignende ordninger som det er gjort i Danmark og Sverige. En eventuell utvidelse av visitasjonsadgangen ut over det politiet har adgang til i dag krever grundige vurderinger sett opp mot retten til privatliv og hensynet til å unngå vilkårlighet og usaklig diskriminering. Både Danmark og Sverige har regler som åpner opp for visitasjon i bestemte områder, men reglene og vilkårene for opprettelsen av slike soner er ganske forskjellige i de to landene. Dette gjør at jeg mener vi må vurdere hvilke av de to løsningene som eventuelt vil være best

tilpasset norske forhold. Jeg er opptatt av at slike virkemidler skal bygge på grundige utredninger.

Forslag nr. 4: Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre innføring av dobbel strafferamme for gjengrelatert kriminalitet.

Straffeloven § 79 åpner for fastsettelse av fengselsstraff utover lengstestrafen ved pådømmelse av flere lovbrudd, der domfelte tidligere er dømt for lovbrudd, og der lovbruddet knytter seg til organisert kriminalitet. Betydningen for strafferammen at et lovbrudd knytter seg til organisert kriminalitet, er det gitt regler om i § 79 bokstav c. Her åpnes det for at fengselsstraffen – det vil si strafferammen – kan forhøyes inntil det dobbelte, men ikke i noe tilfelle med mer enn 6 år og aldri ut over 21 år, når en straffbar handling «er utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe». Dersom gjerningspersonen var under 18 år på handlingstidspunktet, er maksimumsstraffen 15 år. Med organisert kriminell gruppe menes «et samarbeid mellom tre eller flere personer som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller som går ut på at en ikke ubetydelig del av aktivitetene består i å begå slike handlinger». Denne definisjonen ble utvidet i 2013, blant annet for å ramme både små og store grupperinger og nettverk, og ulike organisasjonsformer, fra det strengt hierarkiske med en klar leder, til de løse strukturene uten en klar, fast ledelse, jf. Prop. 131 L (2012–2013) punkt 11.5 side 76–77.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at strafferammen for gjengrelatert kriminalitet må virke tilstrekkelig avskrekkende på mulige gjerningspersoner. Dette mener jeg i utgangspunktet blir ivare tatt med bestemmelsen i straffeloven § 79 bokstav c, som nettopp har som formål å sørge for at det kan slås hardt ned på kriminalitet som blir utført på en profesjonell og organisert måte. Forslagsstillerne foreslår at det innføres en straffutmålingsbestemmelse som sikrer en dobbel strafferamme for gjengrelatert kriminalitet «etter mønster av § 79». Det er uklart for meg om, og eventuelt hvorfor, de mener at dagens bestemmelse i § 79 bokstav c ikke er tilstrekkelig. Hvis de mener at bestemmelsen bør favne videre enn i dag, f.eks. slik at den omfatter gjengrelatert kriminalitet mer generelt, hadde det vært nyttig med en nærmere begrunnelse for det. Avgrensningen av en slik bestemmelse vil eventuelt reise vanskelige spørsmål, og jeg ønsker ikke å spekulere videre når ikke forslagsstillerne har forklart hvilke behov de ser for seg. Jeg kan ikke se at det per i dag er noen mangler ved reguleringen i § 79 med hensyn til skjerping av strafferammen for gjengrelatert kriminalitet, og anbefaler derfor at forslaget ikke vedtas.

Forslag nr. 5: Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at gjengrelaterte fratas retten til voldserstatning etter voldserstatningsloven.

Jeg har forståelse for forslagsstillerne ønske om å begrense retten til voldserstatning for personer som deltar i gjengrelatert kriminalitet og selv er utsatt for vold som følge av dette. Jeg er enig i at det i størst mulig grad bør hindres. Det mener jeg at dagens voldserstatningsregelverk allerede ivaretar, og jeg vil komme tilbake til dette.

Aller først vil jeg imidlertid understreke at utforming av regelverk bør ta utgangspunkt i prinsipper og ikke i enkeltindivider eller grupper i samfunnet. Når det gjelder voldserstatning bør det være handlingene som er begått som er avgjørende for retten til erstatning, ikke hvilken tilknytning du har til en gruppe eller annen type sosial tilhørighet. En slik regulering gir dårligere regelverk som kan gi urimelige og tilfeldige utslag, og kan dessuten være egnet til misbruk. Videre er det vanskelig å forsvare at personer tilknyttet én særskilt kriminell gruppe skal avskjæres fra voldserstatning, mens personer tilknyttet andre kriminelle grupper ikke avskjæres. Å tilrettelegge for en slik «rangering» av ulike kriminelle grupper er uheldig. En nylig rekruttert ung gjengkriminell som har vært utsatt for seksuelle overgrep i barndommen, vil neppe bli en bedre samfunnsborger av å bli avskåret fra erstatningen for overgrepene og en slik avskjæring vil også mangle årsakssammenheng.

Videre vil jeg påpeke at en lovbestemmelse som fratrar gjengkriminelle retten til voldserstatning forutsetter en definisjon av «gjengkriminelle». Organisert kriminalitet er definert i straffeloven § 79 c som et straffeskjerpene forhold, men noen legaldefinisjon av hva som er en «gjengkriminell» finnes ikke. En slik løsning ville medføre at det måtte tas stilling til i hver eneste voldserstatningssak om søker er gjengkriminell. Det vil være ressurskrevende, svært lite praktisk, og vil antakeligvis føre til mye uheldig forskjellsbehandling.

Som nevnt inneholder voldserstatningsloven allerede i dag regler som, på en langt mer hensiktsmessig måte enn forslagsstillerne legger opp til, begrenser retten til voldserstatning når forhold på skadelidtes side tilsier det.

Voldserstatningsloven, som trådte i kraft 1. januar 2023, bygger på alminnelig erstatningsrett. Hovedregelen er at voldserstatningskravet skal behandles i domstolen under straffesaken. Domstolen utmåler erstatningen i tråd med alminnelig erstatningsrett og de angitte bestemmelsene i skadeserstatningsloven. Skadeserstatningsloven § 5-1 fastslår at erstatningen kan avkortet (dvs. settes ned eller falle bort) dersom den voldsutsatte selv har medvirket til skyld i skaden, og dette er rimelig sett hen til den voldsutsatte sin adferd, og betydning for at skaden skjedde, omfanget av skaden og forholdene ellers. Som medvirkning regnes også når den voldsutsatte har latt være å i rimelig utstrekning å fjerne eller minske risikoen for skade eller etter evne å begrense skaden.

I de sakene som Kontoret for voldsoffererstatning saksbehandler, kan erstatningen i tillegg settes ned dersom skaden er oppstått under slike forhold at det er urimelig at staten yter erstatning, jf. vol. § 7 tredje ledd siste punktum. Forarbeidene til loven, jf. Prop. 238 L (2020-2021) side 61, viser at det nettopp er muligheten for å avslå voldserstatning til gjengkriminelle som er tanken bak denne bestemmelsen:

«[Dette kan] for eksempel være fordi den voldsutsatte har involvert seg i et kriminelt miljø. Typisk vil det kunne virke urimelig dersom en person som er et aktivt medlem av et miljø som driver med narkotikasmugling og -salg, skal få utbetalt erstatning fra staten fordi vedkommende har blitt utsatt for vold av et annet medlem i miljøet.»

Videre kan en søknad om voldserstatning også avslås dersom den voldsutsatte eller dennes etterlatte ikke i tilstrekkelig grad har bistått ved etterforskningen, jf. vol. § 7 tredje ledd tredje punktum.

For å forsikre seg ytterligere mot misbruk av ordningen, er det tatt inn en bestemmelse i vol. § 12 om tilbakebetaling. Bestemmelsen fastslår at dersom den voldsutsatte eller dennes etterlatte har gitt uriktige opplysninger eller fortiet forhold av betydning for vedtaket, kan Kontoret for voldsoffererstatning kreve at erstatningen tilbakebetales. I særlige tilfeller kan Kontoret for voldsoffererstatning også kreve tilbakebetaling dersom retten kjenner vedtaket om voldserstatning ugyldig, og voldserstatningsmyndighetene på bakgrunn av dommen kommer til at erstatningsbeløpet var satt for høyt.

På denne bakgrunn mener jeg at voldserstatningsloven har tilstrekkelige virkemidler til å sikre at voldserstatning ikke tilkjennes der det ikke bør.

La det være klart; jeg er selvfølgelig enig i at gjengkriminaliteten må bekjempes med hard hånd. Men vi må unngå å kaste grunnleggende rettsprinsipper på båten i higen etter å vinne kampen. Ny voldserstatningslov tar i stor grad inn over seg de ekstra utfordringene det kan medføre at voldsutsatte også kan være gjengkriminelle.

Den type regulering som forslaget her legger opp til er etter min mening egnet til å skape lite rimelige resultater. Når regelverket tilrettelegger for urimelig forskjellsbehandling, kan dette svekke folks tillit til myndighetene, og ønsket om å faktisk følge de aktuelle reglene, kan minke. Dette er negative konsekvenser som jeg ønsker å unngå.

Forslag nr. 6: Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en kraftig skjerpelse av straffenivået for ulovlig våpenbesittelse.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at ulovlig besittelse og bruk av våpen i kriminelle miljøer er et alvorlig problem. Derfor er det vide strafferammer som gir rom for å idømme strenge straffer for slik kriminalitet. Straffeloven og våpenloven har flere straffebud som rammer ulovlig befatning med våpen.

Strafferammen for ulovlig bevæpning på offentlig sted er bot eller fengsel inntil 1 år, jf. straffeloven § 189. Hvis den ulovlige bevæpningen med skytevåpen er grov, noe som blant annet beror på hvilken type våpen det er snakk om og om bevæpningen er særlig farlig eller samfunnsskadelig, er strafferammen bot eller fengsel inntil 3 år, jf. straffeloven § 189 a. Befatning med skytevåpen mv. med hensikt om å begå en straffbar handling, straffes med fengsel inntil 6 år, jf. straffeloven § 191 a. Grov overtredelse av § 191 a straffes med fengsel inntil 10 år, jf. straffeloven § 191 b. Vurderingen av om overtredelsen er grov, beror blant annet på om den straffbare handlingen som befatningen tok sikte på, ville volde fare for betydelig skade på kropp, eiendom eller miljø, og ville være særlig farlig eller samfunnsskadelig.

Våpenloven har regler om at den som vil erverve eller ha skytevåpen, må ha tillatelse fra politiet, jf. våpenloven § 5. Ulovlig erverv eller besittelse av skytevåpen straffes etter

våpenloven § 39 med bot eller fengsel inntil 3 måneder. Den som gjentatt eller på graverende måte overtrer våpenlovens bestemmelser om blant annet ulovlig erverv og besittelse av skytevåpen, straffes for ulovlig befatning med skytevåpen etter straffeloven § 190. Strafferammen er i disse tilfellene bot eller fengsel inntil 2 år. Hvis den ulovlige befatningen med skytevåpen anses som grov, er strafferammen bot eller fengsel inntil 6 år, jf. straffeloven § 191. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, har det blant annet betydning om den er særlig farlig eller samfunnsskadelig.

Det er også i Dokument 8:7 S (2024–2025) etterlyst lovendringer for å sikre en kraftig skjerpelse av straffenivået for ulovlig våpenbesittelse (forslag nr. 13). Som jeg også påpekte i min uttalelse i den saken, er jeg kjent med at Høyesterett nylig i HR-2024-1629-A, har vurdert straffutmålingen i en konkret forhold. I lys av ny rettspraksis vil det alltid være naturlig å vurdere lovgivningen på området. Før man foreslår konkrete lovendringer må det gjennomføres grundige vurderinger.

Våpenbruk i det offentlige rom er svært alvorlig. Som forslagsstillerne viser til, kan det øke risikoen for at tilfeldige rammes og skape en følelse av utrygghet i befolkningen. Det kan derfor være aktuelt å vurdere lovendringer som innebærer en heving av straffenivået for denne typen lovbrudd.

Jeg bemerker at det etter forslag fra regjeringen i Prop. 139 L (2022–2023) nylig ble åpnet for strengere reaksjoner mot lovbrutere under 18 år, jf. endringslov 20. desember 2023 nr. 110. Blant annet ble det åpnet for at ungdomsstraff på nærmere vilkår kan idømmes sammen med ubetinget fengselsstraff i inntil 6 måneder. Formålet med endringen var å gi mulighet for en strengere reaksjon enn ungdomsstraff alene i de mer alvorlige sakene, jf. Prop. 139 L (2022–2023) punkt 13.1.4 side 129. Tidsbegrensningen på 6 måneder ble for øvrig foreslått fjernet i Prop. 114 L (2023–2024), se proposisjonen punkt 4.4, og denne endringen er nettopp vedtatt av Stortinget. Videre er det blant annet åpnet for at ungdomsstraff kan kombineres med elektronisk kontroll – både ved idømmelse (kontaktforbud), jf. straffeloven § 52 d bokstav b, og dersom ungdommen bryter vilkårene for ungdomsstraffen, jf. straffeloven § 52 c fjerde og femte ledd.

Forslag nr. 7: Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en dobling av strafferammen for kriminalitet begått i områder som er særlig utsatt for gjengrelatert kriminalitet.

Før det vurderes å innføre straffskjerpelser for lovbrudd begått i områder som er særlig utsatt for gjengrelatert kriminalitet, må det vurderes om dette vil være et hensiktsmessig tiltak for å forebygge og bekjempe slik kriminalitet, eventuelt om det kan gjøres på en annen måte som vil treffe bedre etter hensikten. En regel som åpner for å straffe samme lovbrudd ulikt avhengig av hvor lovbruddet ble begått, vil i utgangspunktet harmonere dårlig med norsk straffutmålingstradisjon, hvor handlingens straffverdighet og utvist skyld er de sentrale hensynene når straffen skal fastsettes. I lys av dette bør representantforslaget etter mitt syn ikke vedtas. Generelt vil jeg likevel gjenta at regjeringen fortløpende vurderer behovet for lov- og regelverksendringer, og som del av dette også ser på hva som er gjort i Danmark og Sverige.

Forslag nr. 8: Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en straffutmålingsbestemmelse ved utmåling av fengselsstraff for flere lovbrudd i samme dom hvor straffen for de tre strengeste forhold adderes før det eventuelt gis fellesstraff for øvrige pådømte lovbrudd.

Jeg mener det er viktig at vi har strafferammer som gir domstolene adgang til å idømme strenge straffer når handlingene tilsier det. Grov og alvorlig organisert kriminalitet skal straffes strengt. Tilstrekkelige strafferammer skal derfor gi rom for domstolene til å fastsette straffer som i nødvendig utstrekning gjenspeiler alvoret i saker hvor en lovbrøyer har begått flere lovbrudd.

Når det skal utmåles en samlet fengselsstraff for flere lovbrudd, gjelder reglene i straffeloven § 79 bokstav a. Bestemmelsen fastslår at fengselsstraffen – det vil si strafferammen – i disse tilfellene kan forhøyes inntil det dobbelte, men ikke i noe tilfelle med mer enn 6 år og aldri ut over 21 år. For personer som var under 18 år på handlingstidspunktet, kan ikke fengselsstraffen forhøyes ut over 15 år. Forhøyelse av fengselsstraffen regnes av lengstestraffen i det strengeste straffebudet. Straffen kan imidlertid aldri bli lenger enn summen av lengstestrafene.

Straffeloven § 79 bokstav a bygger på *straffskjerpelsesprinsippet*, som går ut på at en samlet straff skal utmåles innenfor en forhøyet strafferamme. Et annet prinsipp for straffutmåling er *kumulasjonsprinsippet*. Dette prinsippet går ut på at straffen utmåles fullt ut for hvert enkelt lovbrudd, og deretter uavkortet legges sammen til en samlet straff. Straffskjerpelsesprinsippet medfører at den samlede straffen i mange tilfeller blir lavere enn hvis straffen for de enkelte lovbruddene fastsettes særskilt (kumulasjonsprinsippet). Som påpekt av Høyesterett i HR-2024-1901-A, innebærer imidlertid ikke anvendelse av straffskjerpelsesprinsippet at det ses ulikt på alvoret av de ulike krenkelsene når det utmåles straff for flere lovbrudd. Det er snarere tale om en metode for å finne frem til en samlet straff som skal ta opp i seg alvoret av flere overtredelser, samtidig som at straffen ikke skal bli urimelig lang.

Forslag nr. 9: Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å gjøre det enklere for påtalemyndigheten å inndra verdier som er frembrakt ved kriminelle handlinger.

Straffeloven kapittel 13 inneholder flere hjemler for inndragning av verdier som er frembrakt ved kriminelle handlinger. Loven § 67 gjelder utbytteinndragning, og fastsetter at utbytte av en straffbar handling *skal* inndras. Utbytteinndragning er altså obligatorisk. I § 68 er det også åpnet for utvidet inndragning, som innebærer inndragning av utbytte fra straffbare handlinger uten at det påvises hvilken straffbar handling utbyttet stammer fra. Jeg er imidlertid enig med forslagsstillerne i at det kan være grunn til å se på om inndragningsreglene kan effektiviseres ytterligere, slik regjeringen har varslet i Hurdalsplattformen.

I motsetning til den forrige regjeringen som satt da vedtak 446 (2020–2021) ble truffet, har jeg tatt tak i denne saken. Mitt departement har derfor nedsatt en hurtigarbeidende

arbeidsgruppe som blant annet har fått i oppdrag å utarbeide regler om sivilrettslig inndragning. Sivilrettslig inndragning innebærer inndragningsregler med sivilrettslige trekk, slik som lavere beviskrav og løsere tilknytning til behandlingen av en straffesak enn det som gjelder etter de øvrige reglene i straffeloven kapittel 13. Arbeidsgruppen leverte i september 2024 en rapport med forslag til lovendringer, herunder en ny inndragningshjemmel med lempeligere vilkår enn etter gjeldende rett. Rapporten ble sendt på høring 20. september 2024, og vil bli fulgt opp i departementet så snart høringsfristen er utløpt.

Forslag nr. 10: Stortinget ber regjeringen utrede og fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en fastsatt fordelingsnøkkel for fordelingen av inndratt kriminelt utbytte.

Regjeringen fremmet 22. mars 2024 Meld. St. 15 (2023–2024) *Felles verdier – felles ansvar — Styrket innsats for forebygging og bekjempelse av økonomisk kriminalitet*. Vurdering av muligheten for å opprette et inndragningsfond er omtalt i meldingen.

Det vises til at tiltaket er anbefalt av flere internasjonale organisasjoner og foreslått i innspillrunden til stortingsmeldingen. Opprettelse av et inndragningsfond innebærer at midler som inndras fra kriminalitet øremerkes bestemte samfunnstjenlige formål. Tanken er at slik øremerkning ville kunne motivere til mer bruk av inndragning og dermed bidra til bedre inndragningsresultater i Norge. Et slikt spesialfond er vanligvis regulert for å administrere og redegjøre for mottatte innskudd og overføringer. Det må fremgå tydelig hva midlene skal kunne brukes til, og/eller man må utvikle mekanismer for tildeling av midler. Det er også mulig å sette vilkår om at erstatning til fornærmede skal dekkes først, og at det overskytende går til angitte formål. Tilsyn, åpenhet og rapportering er avgjørende for å opprettholde fondets integritet og ansvarlighet for innholdet. Det er videre viktig at et inndragningsfond innrettes på en slik måte at det ikke gjør politiet avhengig av midlene for å opprettholde nødvendig drift. En slik ordning vil dessuten kunne gi uheldige incentiver ved at politiet legger for stor innsats i arbeidet med inndragning for å skaffe inntekter til etaten. Videre vil det kunne føre til mindre effektiv og mindre demokratisk styrt ressursbruk ved at man ikke får prioritert de viktigste formålene over statsbudsjettet.

Selv om det legges tydelige føringer for tilsyn, åpenhet og rapportering, er regjeringen bekymret for at dette ikke vil være tilstrekkelig for å motvirke de negative sidene. Spørsmålet om å opprette et inndragningsfond i Norge bør derfor ikke utredes ytterligere på det nåværende tidspunktet.

Forslag nr. 11: Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre en generell bevæpning av politiet.

Norsk politi er som hovedregel ubevæpnet i den daglige tjeneste, men alt operativt tjenestepersonell i politiet er utdannet og trent til å bruke skytevåpen. For å sikre rask responstid og god beredskap har alle politiets patruljebiler fremskutt lagring av våpen. Politiet har i dag adgang til bevæpning ved sårbare objekter og til patruljering mellom disse. Etter samtykke fra departementet kan Politidirektoratet beslutte bevæpning mellom sårbare objekter i et avgrenset område inntil ett år av gangen. Det er innført

tidsubegrenset bevæpning ved både Oslo lufthavn Gardermoen og Bergen lufthavn Flesland, men mitt departement har ikke mottatt noen anmodning om områdebevæpning.

Spørsmålet om bevæpning av norsk politi har de siste årene vært grundig utredet og vurdert blant annet i NOU 2017:9 *Politi og bevæpning — Legalitet, nødvendighet, forholdsmessighet og ansvarlighet* og sist en i vurdering som en del av flere tema i Maktmiddelutvalgets rapport – Politiets bruk av maktmidler. Maktmiddelutvalget har sett på politiets samlede bruk av maktmidler og presenterer et oppdatert kunnskapsgrunnlag. Utvalget beskriver, vurderer og anbefaler forskjellige modeller og tiltak. Maktmiddelutvalgets rapport har vært på høring og mitt departement jobber med å vurdere og følge opp ulike forslag. Det er for tidlig å konkludere når det gjelder eventuelle endringer når det gjelder politiets adgang til bevæpning, herunder eventuelt muligheter for geografiske begrensninger.

Forslag nr. 12: Stortinget ber regjeringen gjennomføre et prøveprosjekt for automatisk skuddeteksjon i Oslo.

Mitt departement er kjent med at enkelte byer i andre land har innført sike ordninger. Det er den lokale politimesteren som ut fra lokal kunnskap må vurdere hvilke tiltak som kan være nyttige tilpasset det lokale trusselbildet. Jeg er ikke kjent med politimestrenes syn på nytten eller behovet for et slikt tiltak, og om det eventuelt er nødvendig med departementets involvering. Mitt departement har derfor ikke et beslutningsgrunnlag for å mene noe om et slikt tiltak.

Forslag nr. 13: Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å få etablert et system for automatisk grensekontroll basert på biometri.

Jeg deler forslagsstillernes bekymring over grensekryssende gjengkriminalitet. Effektiv grensekontroll er et viktig virkemiddel for å bekjempe grensekryssende kriminalitet.

Norge har siden 2001 vært tilknyttet Schengen-samarbeidet. Schengen-landene gjennomfører på vegne av hverandre en enhetlig kontroll av alle reisende som reiser inn til Schengen-området over den felles yttergrensen.

Vi foretar løpende vurderinger av om det er behov for å styrke grensekontrollen, både gjennom økt bruk ny teknologi og økt samarbeid med naboland. Kontrollateters tilstedeværelse på grensa er viktig. Det er videre viktig kontinuerlig å forsterke samarbeidet mellom ulike aktører på grensen. Det er viktig både av hensyn til effektiv kriminalitetsbekjempelse og nasjonal sikkerhet.

Regjeringen har forsterket og intensivert grensekontrollen etter at vi tiltrådte, i motsetning til hva tidligere regjeringer har gjort.

I yttergrensekontrollen gjennomføres allerede i dag identitetskontroll basert på biometriske kjennetegn av alle EU/EØS-borgere. Schengen-landene har over tid arbeidet

for å innføre et felles inn- og utreiseprogram som skal registrere blant annet biometriske kjennetegn for alle tredjelandsborgere som reiser til Schengen-området for kortere tid, og som nå ligger an til å bli innført i 2025. Uansett kontrollmetode vil alle som krysser den felles yttergrensen bli kontrollert for å klarlegge deres identitet, for, blant annet gjennom oppslag i relevante databaser, å avdekke om de utgjør en trussel mot vår indre sikkerhet eller offentlige orden.

Unntaksvis, og for en begrenset periode, kan det innføres tilsvarende kontroll også ved passering av indre grenser. Det kan også gjennomføres kunnskapsbaserte kontroller, forutsatt at kontrollene i innretning og omfang ikke i realiteten utgjør grensekontroll. Begrensningene i å kontrollere reisende over de indre grensene er heller ikke til hinder for at politiet som et ordinært, kriminalitetsbekjempende tiltak er tilstede i grenseområdene. Dette prioriterer regjeringen. En eventuell innføring av nye systemer for biometrisk kontroll av reisende som et kriminalitetsbekjempende tiltak måtte tilpasses dette handlingsrommet.

For øvrig kan jeg nevne at Norge og Sverige etablerer en felles politistasjon på Magnormoen. Dette er et prosjekt som har hatt høy prioritet for denne regjeringen, og som også medfører styrket tilstedeværelse på grensen i dette området.

Forslag nr. 14: Stortinget ber regjeringen fremme lovendringsforslag som gjør full bruk av det nasjonale handlingsrommet for varetektsfengsling og for idømmelse av fengselsstraff for lovbrøtere under 18 år som domfelles for gjengrelatert kriminalitet.

FNs barnekonvensjon gjelder direkte som norsk rett gjennom menneskerettsloven, og skal gis forrang ved eventuell motstrid med andre norske lovbestemmelser. Det følger av FNs barnekonvensjon artikkel 37 bokstav b at pågripelse, frihetsberøvelse eller fengsling av barn skal skje på «lovlig måte» og bare benyttes som «en siste utvei» og «for et kortest mulig tidsrom». Artikkel 37 må leses på bakgrunn av artikkel 3 nr. 1, som slår fast at «barnets beste» skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn. Artikkel 40 fastsetter at barn som beskyldes for eller finnes å ha begått et straffbart forhold, har rett til å bli behandlet på en måte som blant annet «tar hensyn til barnets alder og ønskeligheten av å fremme barnets reintegrering, slik at det påtar seg en konstruktiv rolle i samfunnet». FNs barnekomité har i liten grad konkretisert hva som ligger i kravet om at frihetsberøvelse skal være en «siste utvei», utover at terskelen for fengsel skal være høy og at reaksjonen som ilegges barnet må være proporsjonal. Formuleringen tyder på at ubetinget fengselsstraff bare kan idømmes i tilfeller der andre alternative reaksjoner ikke kan benyttes.

Straffeprosessloven § 184 andre ledd andre punktum bestemmer at personer under 18 år ikke skal varetektsfengsles hvis det ikke er «tvingende nødvendig». Vilkåret «tvingende nødvendig» innebærer et absolutt krav om at det ikke finnes noe alternativ til fengsling, se Prop. 135 L (2010–2011) punkt 14.4 side 171. Når det gjelder idømmelse av fengselsstraff, bestemmer straffeloven § 33 at den som var under 18 år på handlingstidspunktet, bare kan idømmes ubetinget fengsel når det er «særlig påkrevd».

Om vilkåret er oppfylt, må vurderes ut fra lovbruddets art og forholdene ellers. Der andre reaksjonsformer er tilstrekkelige og hensiktsmessige, må disse benyttes. Som hovedregel bør andre reaksjoner være prøvd overfor lovbrøyteren før ubetinget fengselsstraff idømmes, se Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 435. Vurderingstemaet som oppstilles i disse bestemmelsene, er antatt å være i tråd med kravene som stilles i FNs barnekonvensjon, men kravene i konvensjonen kan også utgjøre en selvstendig skranke i den konkrete saken.

Jeg mener at de ytre rammene for varetektsfengsling og idømmelse av fengselsstraff overfor barn, slik disse følger av straffeprosessloven § 184 andre ledd andre punktum og straffeloven § 33, bør ligge fast. For øvrig viser jeg til de nylig vedtatte endringene i reglene om straffereaksjoner overfor barn, som ble foreslått av regjeringen i Prop. 139 L (2022–2023) og i Prop. 114 L (2023–2024).

Forslag nr. 15: Stortinget ber regjeringen utrede og fremme de nødvendige lovendringsforslag for innføring av lukket institusjonsregime som straffereaksjon for straffedømte under 18 år, som erstatning for reaksjonsformen ungdomsstraff, som foreslås avvirket.

Blant annet for å ivareta Norges folkerettslige forpliktelser etter FNs barnekonvensjon, ble de strafferettslige reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging innført i 2014, etter enstemmig vedtak i Stortinget. Justis- og beredskapsdepartementet har i perioden fra ungdomsreaksjonene ble innført, arbeidet med å kartlegge utfordringer og forbedringspunkter. Kartleggingen har vist at mange unge får hjelp til et liv uten kriminalitet, men også at det har vært utfordringer og et forbedringspotensial.

Regjeringen ønsker å videreutvikle ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, og innføre mer effektive virkemidler for å forebygge ny kriminalitet. Som nevnt innledningsvis, fremmet regjeringen Prop. 139 L (2022–2023) høsten 2023. Forslagene trådte i hovedsak i kraft 1. september 2024, etter enstemmig vedtak i Stortinget, jf. endringslov 20. desember 2023 nr. 110. Endringene skal blant annet sikre raskere iverksettelse av straffen, forenkle det rettslige rammeverket for reaksjonene og gi domstolene flere handlingsalternativer og større rom for individuelle vurderinger. Blant annet gis domstolen mulighet til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel, jf. straffeloven § 52 d bokstav a, og kontakt- og oppholdsrestriksjoner med elektronisk kontroll, jf. straffeloven § 52 d bokstav b og § 52 c fjerde og femte ledd. Videre skal det tilrettelegges for et bedre tverrsektorielt samarbeid, og for bygging av relasjoner rundt ungdommen. Fornærmede skal oppleve å bli ivaretatt på en god måte, samtidig som ungdommens rettssikkerhet og rett til medvirkning skal ivaretas. I Prop. 114 L (2023–2024) har regjeringen foreslått flere endringer, og også å legge til rette for at det lokalt kan etableres «hurtigspor» for rask pådømmelse av lovbrudd begått av gjerningspersoner under 18 år. Disse endringene er nettopp vedtatt av Stortinget.

Terskelen for å fengsle barn er høy, men i noen tilfeller vil idømmelse av fengselsstraff være særlig påkrevd. Ungdomsenhetene i kriminalomsorgen ble opprettet for å ivareta Norges internasjonale forpliktelser om å holde barn adskilt fra voksne i fengsel, samt for å sikre en god, helhetlig og rehabiliterende oppfølging av barn som må fengsles. Barn som blir idømt fengselsstraff, gjennomfører i dag som hovedregel straffen ved en av

ungdomsenhetene. Det har de siste to årene vært kapasitetsutfordringer i ungdomsenhetene. Som nevnt innledningsvis ble det derfor i budsjettet for 2024 bevilget midler til to nye plasser ved Ungdomsenhet øst. Disse plassene er nå i bruk. I statsbudsjettet for 2025 foreslår regjeringen ytterligere 145 millioner kroner, for å sikre bedret kapasitet for mindreårige i 2025 og 2026 (inkludert gjennomføring av varetekt med elektronisk kontroll).

Det har over tid, og særlig i det siste, vært utfordringer med en liten gruppe som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet. De er ikke mange, men begår mye kriminalitet og er til stor skade for seg selv og andre. En god del av dem er også under den kriminelle lavalder og har stort behov for oppfølging. Vi har sett at det mangler tiltak og virkemidler overfor denne gruppen, på tvers av sektorer som ivaretar hensynet både til barnets beste og samfunnets behov for å stoppe barna og ungdommene fra å ødelegge for seg selv og andre. Regjeringen har derfor i høst nedsatt en hurtigarbeidende ekspertgruppe ledet av Knut Storberget, som kan bidra til å finne løsninger og vurdere tiltak rettet mot barn og unge som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet, herunder et bo- og rehabiliteringstilbud. Ekspertgruppen har allerede startet arbeidet og skal ha sin rapport ferdig 1. mars 2025.

Forslag nr. 16: Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å opprette et lukket institusjonstilbud for barn under den strafferettslige lavalder som har begått gjentatte eller alvorlige kriminelle handlinger.

Det er innhentet innspill fra Barne- og familiedepartementet til denne besvarelsen.

Barn under 15 år kan ikke straffes, men må ivaretas på andre måter. Det er viktig å finne en balanse som både tar hensyn til barnets beste og ivaretar samfunnsvernet. Det trengs bred og koordinert forebyggende innsats fra flere sektorer. Når vi ikke når frem med forebyggende tiltak for barn under 15 år som begår alvorlige lovbrudd, har barnevernet mulighet til å sette inn mer inngripende tiltak, som institusjonsopphold, for å gi barnet omsorg og behandling. Barnevernets formål er å gi barn nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse, ut fra hensynet til barnets beste. Barnevernstiltak kan ikke begrunnes med straff eller samfunnsvern.

I regjeringens forslag til statsbudsjett for 2025 er det satt av 20 millioner kroner til å prøve ut en pilot i eksisterende barnevernsinstitusjoner for barn med alvorlige atferdsforstyrrelser, innenfor dagens regelverk, med eksempelvis et større innslag av tverrfaglig kompetanse/tverrfaglige team tilknyttet barnet.

Videre vises det til regjeringens institusjonsstrategi: «Vårt felles ansvar – ny retning for barnevernets institusjonstilbud». Strategien viser en ny retning for institusjonsbarnevernet, som vil bedre forutsetningene for å forebygge negativ og skadelig utvikling, herunder kriminalitet. Barn skal oppleve normalitet, barn skal slippe å flytte langt og ofte, og barn skal få god utviklingsstøtte og helsehjelp. Målet er at alle i barnevernsinstitusjoner skal få et helhetlig og individuelt tilpasset tilbud som gir støtte til positiv utvikling.

Barn som begår alvorlig kriminalitet faller ofte mellom flere stoler, fordi de ikke skal straffes som voksne, men heller ikke alltid kan ivaretas godt nok innenfor barnevernets formål og rammer. Som nevnt i merknaden til forslag nr. 15, har regjeringen nedsatt en hurtigarbeidende ekspertgruppe som skal utrede tiltak som kan settes i verk overfor gruppen unge som begår gjentatt og alvorlig kriminalitet. Ekspertgruppen skal blant annet utrede rammer, ressurser, kompetanse og lovverk for et bo- og rehabiliteringstilbud, herunder om tilbudet skal gis innenfor eller utenfor barnevernsloven og hvor ansvaret skal ligge. Også mindre inngripende tiltak enn bo- og rehabiliteringstilbud skal vurderes. Ekspertgruppens arbeid skal som nevnt ferdigstilles innen 1. mars 2025.

Forslag nr. 17: Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å senke den kriminelle lavalderen fra 15 år til 14 år, slik den var frem til 1987.

Straffeloven § 20 første ledd fastslår at den som på handlingstidspunktet er under 15 år, ikke kan straffes. Også i Danmark, Finland, Island og Sverige er den kriminelle lavalderen 15 år. I Danmark ble den kriminelle lavalderen senket fra 15 år til 14 år i 2010, men justert opp igjen etter mindre enn to år. Evalueringer i ettertid har vist at 14-åringene i denne perioden begikk noe *mer* kriminalitet enn 14-åringene før lavalderen ble senket, og at de som var 13 år mens den kriminelle lavalderen var 14 år, ikke begikk mer kriminalitet i denne perioden sammenlignet med tidligere.

Fra 1896 til 1990 var den kriminelle lavalderen i Norge 14 år. Ved endringslov 12. juni 1987 nr. 51, som trådte i kraft 1. januar 1990, ble lavalderen hevet fra 14 til 15 år. Hevingen ble vedtatt på bakgrunn av departementets forslag i Ot.prp. nr. 26 (1986–87), som fulgte opp et forslag i NOU 1983: 57 *Straffelovgivningen under omforming: Straffelovkommisjonens delutredning I*.

Den kriminelle lavalderen ble sist vurdert under forberedelsen av straffeloven 2005. Departementet ga uttrykk for at det så «med bekymring på omfanget av kriminaliteten begått av barn og unge under 15 år», men at problemet – etter departementets syn – «verken kan eller bør [...] løses ved å senke den kriminelle lavalder». Ingen av høringsinstansene hadde under høringen av NOU 2002: 4 *Ny straffelov – Straffelovkommisjonens delutredning VII* tatt til orde for at disse utfordringene burde løses ved å senke lavalderen. Departementet hadde i flere år dessuten prioritert høyt arbeidet med andre tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet. Flere tiltak, herunder lovtiltak, var også iverksatt etter høringen, se Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) punkt 15.2 side 216. Den kriminelle lavalderen på 15 år ble derfor opprettholdt.

Jeg er i tvil om å senke den kriminelle lavalderen vil være et hensiktsmessig tiltak for å forebygge og bekjempe kriminalitet blant barn under 15 år. Jeg vil også understreke at å senke lavalderen til 14 år, ikke vil løse utfordringer knyttet til barn *under* 14 år som begår ellers straffbare handlinger. Samfunnet må uansett ha hensiktsmessige virkemidler for å håndtere utfordringer knyttet til barn under den kriminelle lavalderen som begår lovbrudd. Som nevnt i merknaden til forslag nr. 15 og 16, har regjeringen

nedsatt en hurtigarbeidende ekspertgruppe som skal utrede tiltak som kan settes i verk overfor gruppen unge (både over og under 15 år) som begår gjentatt og alvorlig kriminalitet. I mandatet heter det at den kriminelle lavalderen skal ligge fast.

Forslag nr. 18: Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at det å rekruttere barn til å begå straffbare handlinger kriminaliseres i et eget straffebud.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at rekruttering av barn til å begå straffbare handlinger er alvorlig, og at det er svært bekymringsverdig at kriminelle grupperinger rekrutterer stadig yngre barn. Jeg utelukker derfor ikke at det – utover det strafferettslige medvirkningsansvaret etter straffeloven § 15 – kan være hensiktsmessig med en kriminalisering som den forslagsstillerne etterspør. En slik lovendring er også foreslått i Dokument 8:7 S (2024–2025) (forslag nr. 14). Som jeg viste til i mitt svar til justiskomiteen i den saken, er et mulig behov for en slik lovendring noe jeg allerede er oppmerksom på, og mitt departement vil derfor ta sikte på å utrede spørsmålet nærmere i nær dialog med politiet og påtalemyndigheten i tilknytning til andre mulige lovendringer på dette feltet som det jobbes med. Jeg kommer tilbake til Stortinget når jeg har fått sett nærmere på lovendringsbehovet. Det er for tidlig å si noe om hvordan endelig innretning blir.

Forslag nr. 19: Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at taushetsplikt erstattes av en generell informasjonsplikt for alle relevante instanser som jobber med barn og unge som har høy risiko for å begå alvorlige lovbrudd.

Det vil variere sterkt når det kan antas at det foreligger en risiko for at enkelte barn og unge kan begå alvorlige lovbrudd. De relevante instansene forslaget nevner, vil derfor være nærmest alle instanser som jobber med barn og unge. Dette omfatter for eksempel grunnskolen og den videregående skolen, helsevesenet, politiet, barnevernet, konfliktrådene, Arbeids- og velferdsetaten (NAV) og andre deler av kommunene og fylkeskommunene enn de som gjelder skole og barnevern. For barn og unge med bakgrunn fra andre land vil dette også kunne være utlendings- og integreringsmyndighetene og asylmottakene. Også instanser som påtalemyndigheten og domstolene jobber med barn og unge som har høy risiko for å begå alvorlige lovbrudd, mest typisk i forbindelse med allerede begåtte lovbrudd.

Taushetsplikten er et grunnleggende prinsipp både innenfor forvaltningen, påtalemyndigheten og helsevesenet og i mange tilfeller også for domstolene. Det er helt avgjørende for å kunne yte forsvarlige tjenester at det er mulig å betro seg uten at informasjonen spres videre, og at sensitiv informasjon om personer, for eksempel om sykdom og lignende, heller ikke spres videre. Jeg ser det derfor ikke aktuelt å erstatte taushetsplikten med en informasjonsplikt for store deler av forvaltningen eller for helsevesenet.

For å sikre forsvarlige tjenester og å ivareta andre sentrale hensyn i samfunnet er det like fullt avgjørende at taushetsplikten ikke stenger for nødvendig informasjonsdeling mellom sentrale instanser. Det må derfor foreligge informasjonsplikt og

informasjonsrett som supplerer og gjør unntak fra den taushetsplikten som ellers gjelder. Vi har allerede mange regler om dette i dag, og jeg nevner for det første avvergingsplikten for en rekke alvorlige lovbrudd etter straffeloven § 196 og hjelpeplikten etter straffeloven § 287. Disse pliktene vil ofte innebære informasjon til relevante instanser, og de gjelder uavhengig av alle former for taushetsplikt. Videre nevner jeg meldeplikten til barnevernet etter barnevernsloven § 13-2, som også kommer til uttrykk i flere andre lover, og som også går foran taushetsplikten for forvaltningen og helsevesenet, og helsepersonells opplysningsplikt etter helsepersonelloven kapittel 6 og helsetilsynsloven § 7.

Jeg nevner at i forbindelse med Stortingets behandling av Prop. 139 L (2022–2023) og to representantforslag om gjeng- og organisert kriminalitet, ble det fattet vedtak i Stortinget om å foreta en juridisk gjennomgang av relevant lovverk om taushetsplikt og informasjonsplikt for alle relevante instanser som jobber med barn og unge som har høy risiko for å begå alvorlig lovbrudd, med spesielt henblikk på mulighetsrommet for informasjonsflyt.

Departementet jobber nå med å følge opp dette vedtaket, og vil i sammenheng med dette vurdere om det kan være behov for ytterligere opplysningsplikt knyttet til situasjoner der det foreligger en risiko for at enkelte barn og unge kan begå alvorlige lovbrudd. Slik opplysningsplikt må som nevnt utgjøre et unntak fra den taushetsplikten som ellers gjelder.

Forslag nr. 20: Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at beløpsbegrensningen for foreldres objektive erstatningsansvar etter skadeserstatningsloven § 1-2 økes fra 5 000 kroner til 25 000 kroner.

Skadeserstatningsloven § 1-2 nr. 2 fastsetter at uansett egen skyld svarer foreldre for skade voldt forsettlig eller uaktsomt av deres barn under 18 år som de bor sammen med og har omsorgen for, med inntil 5000 kroner for hver enkelt skadevolding. Beløpsgrensen ble sist økt fra 1000 kroner til 5000 kroner ved endringslov 12. mai 1995 nr. 21. I forarbeidene til lovendringen, Ot.prp. nr. 23 (1994–1995) side 5, uttales det:

«Departementet foreslår å auke beløpsgrensa i skadeserstatningsloven § 1-2 nr 2 til 5.000 kroner. Dei fleste høyringsinstansane har gått inn for ei grense på 5.000 kroner eller noko mindre, eller har ikkje hatt merknader. Ei slik heving inneber ei reell skjerping av ansvaret også etter at det er teke omsyn til inflasjonen. Omsynet til at den skadelidne skal få dekt tapet sitt, talar for ei auke utover ei rein indeksregulering. Departementet viser elles til grunngevinga i høyringsbrevet.

På den andre sida vil departementet ikkje gå inn for at grensa vert sett høgare enn til 5.000 kroner, slik nokre få av høyringsinstansane går inn for. Departementet peikar på at ansvaret er objektivt, og er til skilnad frå hovudregelen for skadebotansvar eit ansvar for handlingar valda av andre. Ein bør derfor vere varsam med å heve grensa for mykje. I tilfelle der foreldra sjølv har vist akltøyse ved mangel på tilsyn o l, kan dei bli ansvarlege etter føresegna i

skadeserstatningsloven § 1-2 nr 1. For foreldra sitt skyldansvar gjeld det ikkje nokon beløpsgrense.

Sjølv om departementet meiner at heving av beløpsgrensa kan ha ein viss førebyggjande verknad, er det samstundes klart at årsakene til ungdomshærverk er mange og kompliserte. Framfor alt er det viktig, slik Riksadvokaten peikar på i si høyringsfråsegn, at dei unge sjølv får ei kjensle av ansvar for sine eigne handlingar. Nettopp dét er eit av siktemåla med konfliktrådsordninga. Omsynet til konfliktrådsordninga talar etter departementet sitt syn og mot å setje grensa høgare enn 5.000 kroner. Departementet viser til det som er sagt om dette i høyringsbrevet.

Departementet er merksam på at sjølv eit beløp på 5.000 kroner kan vere høgt for nokre foreldre. Men lempingsregelen i skadeserstatningsloven § 5-2 skal framleis gjelde i desse sakene.»

Forslagsstillerne gir uttrykk for at et skjerpet erstatningsansvar vil være et incentiv for foreldrene til å forhindre at deres barn begir seg inn på en kriminell løpebane, da det kan resultere i at foreldrene blir erstatningsrettslig ansvarlige for barnets handlinger. Selv om det ikke kan utelukkes at en heving av beløpsgrensen vil kunne ha en viss preventiv effekt, mener jeg at en slik effekt er nokså usikker. Det kan blant annet stilles spørsmål ved om det er risikoen for erstatningsansvar som vil påvirke foreldre til å søke å hindre at deres barn begår kriminelle og skadevoldende handlinger. Som det fremgår av forarbeidsuttalelsene som er sitert ovenfor, er det også andre hensyn som kan tale mot en vesentlig heving av beløpsgrensen. Ungdomskriminalitet har kompliserte og sammensatte årsaker. Det er her tale om et objektivt ansvar for foreldrene for barnas handlinger, som gjelder uavhengig av om foreldrene er å bebreide. Det vil uansett følge av skadeserstatningsloven § 1-2 nr. 1 at foreldre plikter å erstatte skade voldt av barn og ungdom under 18 år såfremt de har latt det mangle på tilbørlig tilsyn eller på annen måte ikke har gjort det som etter forholdene er rimelig å kreve av dem for å hindre skadeforvoldelse. Erstatningsansvaret etter denne bestemmelsen gjelder uten beløpsgrense. Det er også viktig at ungdom får en følelse av at de må ta ansvar for egne handlinger. Sett i lys av at beløpsgrensen ikke vært endret siden den nevnte lovendringen i 1995, mener jeg likevel at det kan være grunn til å se nærmere på spørsmålet om beløpsgrensen bør heves, og hvor grensen i så fall bør settes. Jeg mener derfor at dette bør utredes nærmere og eventuelt følges opp gjennom et lovforslag fra regjeringen.

Forslag nr. 21: Stortinget ber regjeringen utrede og fremme de nødvendige lovforslag for å i størst mulig utstrekning redusere kravene til samtykke for tvangsvedtak i barnevernstjenesten.

Det er innhentet innspill fra Barne- og familiedepartementet til denne besvarelsen.

Tiltak etter barnevernsloven kan, som også nevnt i merknaden til forslag nr. 16, ikke begrunnes med straff eller samfunnsvern. Barnevernets formål er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Et aktuelt tiltak for barn under den kriminelle

lavalder som har begått alvorlig kriminalitet vil kunne være opphold på barnevernsinstitusjon etter barnevernsloven. Barnevernstiltaket skal ivareta barnets behov for hjelp på grunn av barnets omsorgssituasjon eller atferd. Barnevernets tiltak skal alltid være til barnets beste. Selv om tiltak fra barnevernet aldri kan begrunnes med straff eller samfunnsvern, kan en indirekte konsekvens av opphold i institusjon imidlertid være at samfunnet vernes mot alvorlige skadelige handlinger under oppholdet.

Barn og unge som bor i barnevernsinstitusjon skal få god og forsvarlig omsorg. God omsorg innebærer blant annet at institusjonen skal gi nødvendig vern, beskyttelse og tydelige rammer for å sikre trygghet og god utvikling. Forsvarlig omsorg handler også om å hindre at barn skader seg selv eller andre. Barn som oppholder seg i barnevernsinstitusjoner på grunn av alvorlig atferdsvansker i form av alvorlig og gjentatt kriminalitet, skal gis forsvarlig behandling. Behandlingsinstitusjonene har adgang til å treffe inngripende vedtak om innskrenkninger i barnets bevegelsesfrihet, adgang til besøk og til å bruke elektroniske kommunikasjonsmidler for å beskytte og behandle barna.

Det er allerede tatt flere initiativer fra regjeringens side på området representantforslaget gjelder. Med ny barnevernslov i 2023 ble forskrift om rettigheter og bruk av tvang flyttet fra forskrift til lov. I proposisjonen ble det varslet at Barne- og familiedepartementet vil gjennomgå regelverket for rettigheter og bruk av tvang under opphold i barnevernsinstitusjon. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har utarbeidet et oppdatert kunnskapsgrunnlag om rettigheter og bruk av tvang på barnevernsinstitusjon, og Barne- og familiedepartementet har innhentet en ekstern rapport om kartlegging og vurdering av handlingsrommet for begrensninger for barn i barnevernsinstitusjon i lys av Norges menneskerettslige forpliktelser. Barne- og familiedepartementet har også mottatt to sentrale utredninger: NOU 2023: 7 *Trygg barndom sikker fremtid – Gjennomgang av rettsikkerheten for barn og foreldre i barnevernet* og NOU 2023: 24 *Med barnet hele vegen – Barnevernsinstitusjoner som har barnas tillit*. Dette inngår i kunnskapsgrunnlaget for regjeringens arbeid med ny kvalitetsreform i barnevernet som er planlagt fremmet våren 2025.

Våren 2024 sendte Barne- og familiedepartementet på høring et forslag til endringer i barnevernsloven som blant annet skal bidra til at barn på institusjon får nødvendig beskyttelse. Forslagene følger blant annet opp forslag i NOU 2023: 24 om å tydeliggjøre institusjonens omsorgsansvar og gi barn bedre digital beskyttelse. Det er blant annet foreslått at institusjonene får hjemmel til å treffe vedtak om innsyn i barnets kommunikasjon dersom det foreligger begrunnet mistanke om at bruk av kommunikasjonsmidler kan utsette barnet for fare eller skade.

Både barn over og under 15 år er omfattet av mandatet til ekspertgruppen som skal utrede tiltak rettet mot barn og unge under 18 år som har store oppfølgingsbehov og begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet. Det vises til omtalen av ekspertgruppen i merknadene til forslag nr. 15, 16 og 17. Ekspertgruppens mandat treffer kjernen av representantenes forslag. Vi vet at det for en liten gruppe, både under og over 15 år, som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet, mangler tiltak som er robuste nok og som ivaretar hensynet til barnets beste og samfunnsvernet. For denne gruppen reiser

behovet for effektiv innsats særlige prinsipielle spørsmål om bruk av blant annet tvang og adgangen til frihetsberøvelse. Ekspertgruppens utredning og forslag til tiltak rettet mot denne gruppen av barn vil inngå i regjeringens videre arbeid mot barne- og ungdomskriminalitet.

Med hilsen

Emilie Mehl

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur